4458

Les

Eures del mas.

Soler

9

LES EURES DEL MAS

Drama en quatre actes i en vers, original de

FREDERIC SOLER (PITARRA)

estrenat amb brillant èxit en el Teatre de l'Odeon la nit del 19 de Març de 1869

REPARTIMENT

PERSONATGES	ACTORS
Blanca	D.ª Carlota de Mena
Anton	D. Andreu Cazurro
Guillem	» Hermenegild Goula
Llatze	» Josep Tort
El Marquès	» Jaume Virgili
Andreu	» Josep Jené
Robledo	» Joaquim Pinós
Joan	» Joaquim Bigorra
Manyà	» Miquel Alsina
Un capità	» Francisco Manresa
Vigatà 1	» Miquel Alsina
Vigatà 2	» Lluis Muns

Mossos, Vigatans, Soldats

L'acció en una hisenda del Montseny

Epoca: Felip V

Al distingit primer actor còmic i director del Teatre Català D. LLEÓ FONTOVA.

L'Autor

ACTE PRIMER

Baixos d'una hisenda riquíssima. Al fons i a la dreta, una escala, de cara, que arrencant del mig del teatre puja a un replà que va al primer pis; sota el replà, la porta del corral. Detall propis, fruits en abundància, quadres antics; davant d'un penja un fanal encès. En un nínxol, un Sant Sebastià de pedra; una taula gran, bancs i cadires. Portes per tot, finestres. A primer terme de la dreta, finestral, pel qual entren eures.

ESCENA PRIMERA

MARQUES ANTON, ANDREU, MANYÀ, MANYANS, SOLDATS.

(El Marquès, assegut a la esquerra; a la dreta, Anton, triant en un garbell; Andreu, dormint en un banc; els manyans claven amb una cadena, la ganiveta al mig de la taula; els soldats al fons.)

MAN. Ho faig, sí; més vull que consti
que és a la força que ho faig.
ANT. Fes, home, fes... Potser penses
que per ço em tic d'enfadar?
MAR. Es lo que ara jo li deia:
—Vós digueu que us ho han manat,
com que us ho fem fer nos mana
Felip Quint que Déu nos guard.
(*Saluda. Tots tussen o piquen fort per no saludar.*)
MAN. Mes m'haveu portat per força.
MAR. Ja sou ben bé català!
Sí, home, sí. Per força sempre!...
Fins a la mort rebel-lats!
ANT. Oh! Això rai... Ara es comença.
Quan vos pensàveu trobar
alba o pi, que és una fusta
que es treballa com el fang,
veieu que, el que no de roure,
és de cirerê, o de faig,
i si els que volen serrar-nos
amb molta cura no hi van,
entre la fusta, que és dura,
i els grops, que són cargolats,
farà cada dring la serra
que vos farà esgarrifar.
Heu conquistat Catalunya,
mes, jamai als catalans!
Perço veureu...
MAR. (*Sec.*) Anton... prou.
ANT. (Bé... davant d'altres... és clar.)
(*Pausa: els manyans treballen i s'o bressar i cantar.*)
BLA. (*Dins.*) Non non... la noneta non..
no non... la non... la la la...
ANT. Som els dos partits d'Espanya
botiflers i vigatans,
i l'acer i la foguera,
si es toquen, han d'espurnar.
MAR. Ja veig que vos oblideu
també de què só manat.

NT. Doncs a fe que qui ho diu s'erra!
AR. De debò vós?...
NT. Com hi ha els sants!
AR. Es dir que no em teniu odi?
NT. Odi, diu!... A ningú, mai.
Odis jo!...
IAN. (*Recollint eines.*) Ja està clavada.
IAR. Doncs ara al Mas del rieral.
IAN. Si no ve la tropa a dur-m'hi
entre dos files, no hi vaig.
IAR. Aquesta és l'ordre que tenen.
IAN. Adéu, Anton.
Se'n van amb els soldats, com ha dit.)
NT. Adéu-siau.
IAR. Mireu que és tossuderia!...
NT. El primer grop que heu trobat.
ND. Aaah! (*Despertant-se.*)
NT. Alça, Andreu, quina becaina.
IAR. Salut, noi.
ND. Visca molts anys.
NT. Com no fa rê en tot el dia...
s'adorm per tot com un sac.
IAR. Mira si veus En Robledo
i el fas venir.
ND. Vaig aviat.
NT. Després a ca l'adroguera
i si hi ha cartes les duràs.
(*Andreu s'espanta.*)
ND. (No!... Ai!... Vénen... Veig que
NT. Ai! No hi havia pensat. [pugen!)
(L'adroguera està en el poble
i la creu és a l'entrant.)
Demà veremem; avisa-ho,
i a n'això fes-hi anâ En Pau.
(*Andreu es calma i se'n va.*)

ESCENA II

MARQUÈS, ANTON, BLANCA.

LA. No non... la noneta non...
no non... la non... la noneta...
(*Cantant i bressant, dins.*)
IAR. (Molt tarda a dormir, pobreta!)
NT. Diu odis!... Ni sé el que són!
Per mi... acabada la guerra,
ja s'ha acabat l'enemic.
Al capdavall, don Enric,
tot s'ho ha de menjar la terra.
IAR. Això sols em pot provar,
ja que no us falta valor,
que no respon vostre cor
quan la pàtria us ve a cridar.
NT. I jo us respondré a n'això
que, morint fa temps ma esposa,
que de pau eterna gosa,
quedàrem tres fills i jo.
Dels tres fills, els dos, nois eren,
l'altre, noia, que és la Blanca:
ún sepulcre als dos nois tanca,
i amb sa mare al cel m'esperen.
Sabeu per què?
IAR. Vós direu.
NT. Perquè contra la ira vostra
em cridà la pàtria nostra
amb desesperada veu.
Perquè ens digué:—El Duc d'Anjou
em vol esclava envilida,
vull la sang de vostra vida!
i li vam dir:—Es per tu.
Com nobles vam fer la guerra;
si bé que amb escassa glòria,
vostra ha sigut la victòria,
i res puc fer per ma terra.
Li he donat dos fills que han mort
que eren tota ma esperança;
mes l'odi ni la venjança
no caben dins del meu cor.
IAR. Ja no em sorpren així tant
que puga estâ a casa vostra,
qui, com jo, tant amor mostra
pel rei que ens està manant.
NT. Tothom se creu pensar bé
pensant sempre a sa manera,
i qui en guerra enemic m'era
crec que en pau no m'en deu sê.
IAR. Sentiu pel bé tant amor
que us miro a fe com un sant.
NT. No puc mai arribâ a tant
perquè només tinc bon cor.
IAR. I en el món no existeix rê
que alçar puga la ira vostra?
NT. Sí... una taca en l'honra nostra...

676957

MAR. La venjaríeu?
ANT. Sí, a fe!
Jo, sens dir rê, el meu tresor
robat per lladres veuria,
mes aquí, al meus peus cauria,
qui em toqués tan sols l'honor.
MAR. I vós tan bo?...
ANT. A fe de Déu!
MAR. No ho cregueu!
ANT. No ho puc dubtar!

ESCENA III

MARQUES, ANTON, BLANCA.

BLA. Si més baix no heu de parlar
no sé a què ve el bressar meu!
(*Dalt de l'escala.*)
ANT. Què vols dir?
BLA. Que aquesta nena
sent cridâ i no vol dormí.
MAR. Com vos crideu sempre així!
ANT. Sí; ja ho veig... Es una pena!
Vaja, res... torna a bressar
i callarem una estona.
Un s'exalta quan enraona!...
BLAN. Vejam si ho sabreu provar.
(*Se'n va amb precaució.*)
MAR. Sabeu lo que em sembla, Anton?
ANT. Vós direu.
MAR. Que la pubilla
ja es pot dir que té una filla.
(*Sou bressar.*)
ANT. Psit!... deixeu-li agafâ el son.
(*Blanca torna a cantar, bressant i disminuint per graus fins que no se sent.*)

ESCENA IV

MARQUES, ANTON, ROBLEDO, ANDREU.

ROB. Dicen. (*Quadrant-se i dant un plec.*)
MAR. Psit!
ANT. Psit!
MAR. (*Prenent-li i llegint.*) Dame a ver.
(Llamp del cel! En Rocafort!
ahî en el mas de l'Artort!...)
Bueno... (Jo ho tinc de saber.)
ROB. Diré...
MAR. Psit!
(*Robledo se'n va, buscant per tots c*
tons la causa de tal misteri, fins
topant-se amb Andreu, que entra,
donen una mirada d'ódi.)
AND. Diu que... (*Portant un pl*
ANT. (*Prenent-li i llegint.*) Psit!
MAR. Psit
AND. (Ah! Es perquè dorm l'Elena.)
ANT. (Pobre prior... me'n dono pena.)
(*Per lo lleg*
AND. Diu...
MAR. Psit!...
ANT. Psit!...
(*Andreu se'n va de puntetes, mentre Bl*
ca baixa del mateix modo.)

ESCENA V

MARQUES, ANTON, BLANCA.

BLA. (*Tancant la porta del pis.*)
Ja s'ha adorm
(*Baixa, pren un coixí i fa punte*
ANT. Donques ara estic per vós.
MAR. Dic... la nena... que perilla
que fins l'estimeu com filla.
ANT. Així l'estimem tots dos.
Oi, Blanca?
BLA. (*Distreta.*) Què?... Què vol dir?
ANT. Que si estimem a l'Elena.
BLA. Molt.
ANT. I ho mereix... Pobre nena
MAR. I com la vau recollir?
ANT. Massa vos ho hauràn contat!
MAR. No. (*Fingint.*)
ANT. (*A Blanca.*)
I doncs tu de què serveixes
BLA. (Quin cinisme!) (*Pel Marquès.*)
ANT. No ho coneixes!
Un cas així es conta aviat.
MAR. Amb el temps que la renyeu
ja m'ho hauríeu contat vós.

Veu's aquí el cas més graciós
que en vostra vida sabreu.
(*A Blanca que plega.*)
Doncs prou boixets.
Quan ja així
va ser dominada Espanya,
vam deixâ estar la muntanya,
i vaig tornâ a venî aquí.
Entre tot havia estat
tres anys i mig fora casa,
entro aquí, trenco l'espasa,
i el trabuc deixo enterrat.
Com quedà la casa sola,
quedà tancada i barrada,
i la Blanca, va sê enviada
a una tia, a Serdanyola.
Jo no sé perquè preneu
els casos de tant enrera !.
(*Molestada.*)
Perquè així millor s'entera
el qui els escolta.
Acabeu.
Com se'm calmà l'entusiasme
i em vaig veure a casa sol,
sense els nois i sens consol,
m'entrà una mena d'espasme
i unes ganes de plorar
que, amb tot i voler la tia
tenir-la encara algun dia
jo vaig enviar-la a buscar.
(Prou ens va dar bon trastorn !)
Ella va venî amb l'exprès,
i, tots dos... feia mig mes
que érem al mas de retorn,
quan un dia, estant a dalt,
(*Content.*)
sentim com un nen que plora...
baixem aquí els dos a l'hora...
R. I era la nena?
r. Cabal.
Veiem un cove, o panera,
de joncs, que encara és com nova,
l'obrim, i a dintre s'hi troba
la nòia més encisera.
Aquesta va arrencâ un plor,
m'acosto jo al cistellet,
i veig un caparronet
com un cabdell de fil d'or.
MAR. (No pensa res.) (*Per Anton.*)
BLA. (*Pel Marquès.*) (Ah ! I calla !)
ANT. Grassona ! Roja ! Nueta !
Semblava una dotzeneta
d'albercoquets, damunt palla !
No ens havia vist encara
quan diu tot d'un :—Mama !
BLA. (Ah !)
ANT. Ves, pobreta !... Es va pensâ
que aquesta n'era sa mare.
MAR. Mes, en el pané, amb la nena?...
ANT. Sí, una carta, no firmada,
deia que era batejada
i que el seu nom era Elena.
Veieu's aquí doncs com vós
heu sabut ja la manera,
de fer que, amb filla soltera,
jo d'una noia avi fos.

ESCENA VI

MARQUES, ANTON, BLANCA, LLATZE, disfressat de frare Geroni.

LLA. Ave María puríssima. (*Al llindar.*)
ANT. Vatua !... El pare Benet ! (*Content.*)
LLA. *Requiescat.*
ANT. i BLA.. Ha mort !
ANT. (Pobret !)
LLA. Però d'una mort suavíssima.
(*Entra. Al Marquès.*)
Que Dén me'l guard de tot mal.
ANT. (Ai, senyor !) (*Per la mort del frare.*)
MAR. (*Contestant al frare.*)
Com a vos, pare.
LLA. Sa mort se recorda encara
com la més angelical.
Es la regla del convent
tant ample i semblant al món,
que s'hi consum i s'hi fon
el qui és, de cor, penitent.
Veureu que hi entrem flaquejant,
llanguits i prims com un ciri,
mes així que entra el martiri,
tots ens hi anem engreixant.

Poc treballar, molt dormir,
lectura, un xic de cilici,
passeigs per l'horta, cap vici,
riure's de tot, i sofrir.
A més d'això, ens van donant
becades, perdius, bons peixos,
i amb martiris com aqueixos,
sempre engreixant, engreixant...
Al fi, com a Fra Benet,
el cansanci nos inclina,
ens fa fê alguna tentina,
ens agafa com un fret,
ens cobreix la vista un vel,
i si està l'ànima pura,
un atac de feridura
en un quart ens porta al cel.

BLA. Si fa vuit dies que aquí
l'havem vist!

ANT. Oi que els fa ara!

LLA. Es que llavores encara
devia ser viu.

ANT. I sí!

BLA. Si fins va parlâ amb mi i tot!

MAR. (Quasi aquest pare em fa riure!)

ANT. Va cobrâ el delme, va escriure
i se'n va anâ al Mas del brot.

LLA. Tothom qui em troba m'ho diu
i no hi ha de què aturdir-se;
perquè, un quart ans de morir-se,
jo encara el vaig veure viu.

MAR. Diu un quart ans! (*Esclafint.*)

LLA. (*Examinant la casa.*) Sí.

MAR. (*Rient.*) Ja, ja!

ANT. Vos ho haveu pres per broma
i a fe us dic que era un sant home.

MAR. Si jo ric d'ell! Sant cristià!

ANT. Benet, doncs, també us dieu vós,
segons el prior que us envia?
(*Per la carta.*)

LLA. *Ego sum.*

ANT. I... es curaria?...

LLA. Per rebec que el diable fos.

MAR. Ah! Cura els mals esperits?

LLA. Ell cel m'ha dat aquest do.
En teniu vós, mi senyô?

MAR. No, gràcies a Déu.

LLA. Atordits
tots a ma veu obeeixen,
i surten de dins del cos,
agafats de dos en dos,
fent un xisclets que escruixei

ANT. Ja veuràs, doncs, Blanca...

LLA. Fa una xafogor que mata.

ANT. Ves, si hi ha foc, fes xocolat,
i treu-li amb la marcelina.

LLA. Com que aquest camí atropell

ANT. Doncs dues xicres. (*Blanca se*

ESCENA VII

MARQUES, LLATZE, ANTO

MAR. (I gosa!

LLA. La nostra regla ho disposa.
Jo la prenc amb escudella.

MAR. Amb escudella!

LLA. Paciència!
Més va patir el Senyor
per nosaltres. El dolor
trobarà en el cel clemència.

ANT. (Ja m'ha dit bé el pare priô
escrivint que enviava un sant.

MAR. (Jo tinc d'anar-lo observant.)

ANT. Mentrestant vaig pel minyó.

MAR. Què voleu dir?

ANT. Que vull veur
si porto prompte a l'Andreu.

LLA. Aneu-se'n en nom de Déu.

ANT. I, mentrestant, podeu seure.
(*Se'n*

ESCENA VIII

MARQUES, LLATZE.

MAR. (Vejam si amb aquest m'enter
de si és lluny de Rocafort?)
(*Seient opo*

LLA. (No sé perquè em diu el cor
que amb aquest podré saber-h

MAR. Sou del convent d'aquí prop?

LLA. Mentre el Senyor ho voldrà.

MAR. I sou?...

LLA. Frare.

Per?...
(*Sec.*) Resâ.
I feu?...
Rê. (*Més sec.*)
Hem tancat de cop.
(*Pausa. Recelosos.*)
I vós?... Potser militar?...
Coronel de regiment
que'l poble guarda al present,
i Marquès de Villalar.
Per molts anys.
(*Després de sospirar satisfet.*)
En vida vostra.
I sempre al servei de Déu.
Tot això em diu que sereu
addicte a la causa nostra.
Enemic dels vigatans
com tots els del convent som,
i arrapats com l'eura a l'om...
Al rei? Ja ho sé, bons germans.
Des que la guerra acabà,
i com rebrots de la guerra,
corren per aquesta terra
cent homes si fa o no fa.
Els mana un tal Rocafort
del terme de Serdanyola,
i aquestes terres immola
semblant la ruïna i la mort.
Mes diu que amb els partidaris
solament de Felip quint.
Qui de robâ està vivint
tresors busca i no contraris.
Diuen que porta un segon
que és, segons diu, estudiant,
i lo que aquest va tramant
no s'ha vist mai en el món.
Ara, aquí prop... en la vila
que es troba a una hora d'aquí,
avui ha encès un motí...
Com ja n'ha encès una pila.
Mes el d'avui...
Quin crit dóna?
El de Visca l'Arxiduc
Carles d'Austria.
Ai, poble ruc!
I si ara el rei no el perdona!
Ja hauria jo castigat
al punt tanta ingratitud,
si no estés en inquietud
per aquest lladre malvat.
Quin lladre és!
En Rocafort.
Déu de Déu!
(*Dant un cop de puny a la taula com si hagués sentit una fiblada i alçant-se.*)
Què?
(*Contenint-se de cop.*) Res.
Què hi ha?
Una vespe aquí a la mà.
Vos ha picat?
(*Espolsant-la.*) I l'he mort.

ESCENA IX

MARQUÈS, LLATZE, ANTON.

No l'he vist; mes, En Mateu
anirà a buscar-lo aviat.
(*Veient-los recelosos.*)
I ara! Què us heu enfadat?
Jo està enfadat!
(*Distraient-se'n.*) Ja ho sabeu!
Rabiant perquè en Rocafort
deu correr perqui a la vora,
i si el motí dura una hora,
pot creixe i fer-se més fort.
Si en tot avui vol venî
ja tindrà feina per hores,
perquè jo, al mas dels Anglores
l'he vist aquest dematí.
Li heu vist vos!
Com té el convent
dalt de tot de la muntanya,
no fóra cap cosa estranya.
Hem sentit el somatent,
hem pujat al campanâ
i els hem vist que els perseguien
prop Montseny, quan ja fugien.
Prop del Montseny! (*Content.*)
Més enllà.
I no m'ho heu dit més aviat!
Jo com que tot ho ignorava!...
(Ja és nostre.)

MAR. (*Armant-se*) (I jo que dubtava.)
ANT. Vós voleu fê un disbarat!
MAR. Sé que ma conducta és digna.
ANT. Qui és, Marquès, el coronel
que per ser massa fidel
falta aixís a sa consigna?
MAR. Sabeu que us estimo, Anton,
i res em farà explicar
el meu modo de pensar,
entre aquells que amics em són.
En el món sempre hi ha glòria
per qui d'heure'n té el secret,
i, en milicia, no és mal fet
res que dongui una victòria.
Ara hi ha aquesta rebel-lió:
si va un propi meu i dona
part del motí, a Barcelona,
ve tropa i s'acaba això.
Potsê estalvío desgràcies,
potsê així serveixo al rei,
mes, després, per tal servei
no em donaràn ni les gracies.
Si, al contrari, faltant jo
fins a la meva consigna,
dic lo que'l meu cor s'indigna
contra aquesta rebel-lió,
i, un cop allí ben sitiats,
logro la sort i la glòria
de conseguí una victoria
contra aquestos sublevats,
al deure faltant deslleial
per semblâ així més fidel,
canvio el grau de coronel
pel bastó de mariscal.
ANT. Mes a vós no vos fa horror
el pensar que l'orgull vostre
pot exposâ al poble nostre
a trepitjar vostre honor?
MAR. I qui en no fê-ho, s'entretinga
molt a ser res tardarà.
—La glòria aneu-la a buscâ;
no espereu mai que ella vinga.
ANT. Mireu que us pot ser fatal...
MAR. Serà el que disposi el cel.
Fa prou que so coronel...
vejam si em faig mariscal.

(*Es cobreix i se'*
ANT. L'orgull el cor empedreeix,
el fa roca, i un cop roca,
si alguna vara ens hi toca,
font de llàgrimes hi neix.
LLA. Es dir, doncs, que és orgullós
ANT. Tant, Fra Benet, que jo us di
que ell tindrà més d'un fatic..
Mes ei... (*El s*
LLA. Ja. Això entre els d
ANT. Jo també tinc una noia
que em feia por que ho seria.
LLA. Què em dieu, home!
ANT. Crexia..
es veia un xic bonicoia...
i sinó que s'ha aplacat,
em donava mala espina.
LLA. Recordeu-li la doctrina:
—Contra supèrbia, humiltat.
ANT. Mes anant ara al convent,
de què no us he parlat jo...
Si anàveu al refetô
no sé com no us tinc present!
LLA. Perquè hi vaig anar quan vós
vàreu marxâ a Barcelona.
ANT. Ja us vindré a veure una estona
LLA. Per nosaltres, avui fos.
(*Toc de corneta prolon*

ESCENA X

ANTON, LLATZE, ROBLEDO

ANT. Haveu sentit?
LLA. (Ja es preparen.
ANT. La tropa que va a marxar.
ROB. ¡El regimiento! ¡Ji, ji!
(*A tot riure, entr*
ANT. (Bo!... De què riu aquest gat!
LLA. (Vet-aquí un botifler alegre!)
ROB. Y reiré hasta reventar.
¿Quien por dos mil catalanes
que diz se sublevarán
manda todo un regimiento,
cuando, si yo voy allá,
con un mal palo de fresno,
apaleo a la mitad,

me llevo a los demás presos,
y a los otros?...
Què els farà?
Si ja els te tots morts o presos,
quins altres són?
Los demás
quedarían perdonados
para ir el caso a contar.
Ja, ja, ja!
Feu bé de riure!
Vejam aquella què fa. (*Se'n va.*)
(¡Y me deja con el fraile!
¡Bravo! Le voy a saquear.)

ESCENA XI

LLATZE, ROBLEDO.

Sembla que parat vos deixa.
L. Ya se ve... ¡Cosas de Antón!
(*De cop.*)
¿Traeis algo en las alforjas?
(Hola! També lladregot!)
No tinc res més que els rosaris.
. Unos rosarios... mejor...
Por poco que den por ellos
habrá para un trago o dos.
. Però és que no són beneïts.
. No importa.
. (*Butxaqueja.*) Ja veureu, doncs.
B. Así no cometeremos
sacrilegio.
. (*Grapat de bales.*) Aquí els tinc tots.
B. ¡Qué es esto!
Home... els rosaris!
que jo els solc portar de plom...
Se m'han desenfilat ara...
enfileu'ls amb un cordó,
i si voleu que la creu
al capd'avall faci goig,
l'hi pengeu i Santes Pasques.
(*Li apunta la pistola.*)
B. ¡Una pistola de arzón!
A. I així com sempre els rosaris
cada dèu grans tenen tots
el misteri... ara... amb aquests...
només que amb un granet sol,
si voleu, vos passo al glòria
sens veure mai més al món.
Rob. ¡Ja, ja, ja! ¡Miren el padre!...
Lla. Doncs que ja no sou devot?
Rob. ¡Pues me ha gustado la broma!
Lla. Déu vos salve... plena sou...
(*Acorralant a Robledo cap a la paret del costat d'una porta oberta.*)
Rob. Nada, pues, padre... entre amigos.
Lla. (No crec que em busquis més jocs.)
Rob. Yo...
Lla. (Per no haver de matar-lo
no ens estiguem amb ell sols.)

ESCENA XII

ROBLEDO, ANTON.

Rob. ¡Si creerá que tengo miedo
a una pistola de arzón!
¡Voto va! (*Anant a desembeinar.*)
Ant. (*Entrant.*) I això!
Rob. (*Calmant-se.*) ¡Hola, Antón!
Ant. Que en mata un altre, Robledo?
Rob. (Si se lo cuento él sabrá
que yo robarle quería.)
Ant. Ja murmurem? (*Tot endreçant.*)
Rob. No... decía
que ese fraile... és vigatà.
Ant. I per què?
Rob. Lo he sospechado.
Ant. En el convent d'on ell és
quasi tots son botiflès.
Rob. Pues aun más... Se me ha antojado
que no es fraile.
Ant. Què dieu ara?
Rob. Yo he visto...
Ant. Bé, bé... calleu...
Què haveu vist? Què hi enteneu?
Ves, pobre home! Que no és frare!

ESCENA XIII

ROBLEDO, ANTON, GUILLEM, que va de tonador, i es para davant de la porta tocant el flubiol; duu joncs, una falç i coves.

Ant. Un tonador! (Aon va amb coves

aquest pobre home pel món?)
(*Guillem para.*)

ROB. La música catalana. (*Amb despreci.*)

GUI. No hi ha res pel tonador?
(Aquí deu ser.)

ANT. No... pel prompte...
No hi ha trentins per res nou.

GUI. Cistellons i cistellets,
panerets i panerons...
No en teniu per adobar-ne?

ANT. Ah! Que també feu això?

GUI. Com que havent-hi hagut la guerra
no podem tondre moltons...
Home pobre, ple de traces.

ANT. No vull gastar ni mig sou.

GUI. Algun panê? Una cistella?
Algun cove? Un cistelló?
Gabiès per la perdiueta?
(*Anton vol dir que no, i ell no li deixa dir, fins que ara entra i s'asseu.*)
Oh! doncs, si voleu de tot,
ja tinc feina per estona.

ANT. No, home!

GUI. Com no heu dit no!...

ANT. Si vós m'heu privat de dir-ho
perquè vós ho heu guanyat tot!

GUI. Bé... al menys, doncs, deixeu-me
[seure.

ANT. Això i pa i beure, minyó,
(*Posant-li al davant.*)
en el Mas de les Alsines
no es nega a ningú del món.

GUI. Jesús, María, Josep! (*Saludant.*)

ANT. Que ens guardin de cap traidor.

GUI. Perdoneu-me el no pensar-hi
quant he entrat.

ANT. Galan minyó!

ROB. Y... decidme, pues, buen mozo.
¿No habéis visto a Rocafort
por esos alrededores?
(*Impressió en Guillem.*)

GUI. Des d'abans d'ahí prop d'Olot
que no el veig a sol ni a l'ombra.
Que potsê el coneixeu vós?

ROB. No.

GUI. Ah! (*Sospir de satisfacció.*)

ROB. ¿Qué?

GUI. (*Dissimulant.*) Rê... amb la de
que beuré ara. (*E*

ANT. Oi que és del bo

GUI. Doncs sí... Ara vinc del convent
dels Geronis d'aquí prop,
que'ls hi he adobat la cistella
i els he tonrat els moltons,
i, en tot el camí, ni rastre
he vist d'aquest homenot.

ANT. D'aquest convent dels Jeronis?

ROB. Para lo del fraile, Antón.

GUI. Vol dir que?...

ANT. Que aquí hi ha un fr
d'aquest convent que fa poc...

GUI. (Déu de Déu! Què hauré fet ar

ROB. Y, conociéndoles vos,
me sacaréis de una duda
diciendo si es fraile o no.

GUI. No hauré de fer sino veure'l.

ROB. (Yo vigilaré a los dos.) (*Se'n*

ESCENA XIV

GUILLEM, ANTON, després LLATZ

ANT. (No ha agafat mala mania
ara aquest plagà amb això.)

LLA. (*A Antón, entrant.*)
Germà, a vós us busco.
Si voleu curâ al minyó...

ANT. Mireu allà qui us espera.

LLA. Qui? (*Sobressalta*

GUI. (El frare.)
(*Tornant-se a girar d'esquen*

ANT. El tonador
del vostre convent.

LLA. (Recristo!)

ANT. Què teniu?

LLA. No... ca... la tos.

GUI. Rutx-qué...

ANT. Li duré la gàbia
que hi tenim el perdigot...

LLA. Oh! us la deixarà com nova!

ANT. I doncs, que visca tothom.

ESCENA XV

GUILLEM, LLATZE.

a que és impossible anar-me'n,
uanyem-lo ara que estem sols.)
Estem sols... doncs de seguida
bans no ens ho perdi tot.)
'eniu... (*Ensenyant-li una bossa.*)
Preneu. (*Idem.*)
Déu!
(*Es reconeixen sorpresos.*)
Què miro!
\quí tu, noi!
Aquí vós!
Que vols que et pengin d'un roure
si algú t'hi coneix!
(*Desesperat.*) Millor!
Nos esperem aquí fora
prop de la mina del gorg...
i no podem respirar-hi...
i ja se me n'hi han mort dos...
i cansats d'esperar senyes
m'he atrevit a venir jo.
(Cristo de Déu, quin coratge!)
Si no es aviat, se perd tot.
Es a dir, doncs, que tu et penses
que és bufâ i fê ampolles.
(*Impacient.*) Oh!
Sofriu i espereu que us cridi,
que ja no pot tardar molt.
Un llum davant la finestra?
Et vaig dir que foren dos.
No veus que un podria ser-hi
de posar-li qualsevol?
. I ja has sublevat la vila?
. Des d'ahir vespre a les nou.
. I queda aquí poca tropa?
.. No en quedarà gens.
. Millor!
I del que ha cobrat del terme
n'hi trobarem gaire?
Tot.
I. Bé.
A. Dos llums a la finestra.
Te'n recordaràs?
I. I com els poseu que no s'ho pensin?
Lla. Seràn per dir oracions
al davant d'aquesta imatge,
(*Sant Sebastià.*)
i... com ve al davant...
Gui. Entès tot.
Lla. Ara...
Gui. Ah!
(*Ha vist les eures de la finestra i es queda com extasiat, contemplant-les.*)
Lla. Què fas?
Gui. Les eures!
Lla. (I no les he vistes jo.) (*Rabia.*)
Gui. Sí... les eures... (*Abstret.*)
Lla. Remaleïdes!
(Que sempre ens ixen per tot!)
Gui. Ella hi era... (*Abstret.*)
Lla. Treu les eines
i comença a arreglâ els joncs,
que no sospitin.
Gui. (*S'aixuga una llàgrima.*) Pobreta!
Lla. (*Solemne.*)
No et vols venjar d'En Querolt?
Gui. Oh! Sí! (*Tornant en sí.*)
Lla. Doncs seu i treballa.
Gui. Ja tinc els vímets retorts.
(*Fent el que diu.*)
Lla. (Sempre l'eura! La maleïda!
Com se li ha arrapat al cor!)
(*L'arrenca i la llença.*)

ESCENA XVI

LLATZE, GUILLEM, ANTON, JOAN, després ANDREU.

Ant. Veieu? Rê... aquests dos o tres
que ha trencat el perdigot.
(*Dant-li la gàbia.*)
Gui. Jo us ho deixaré llest tot.
Ant. Doncs vuit trentins i res més.
Joan La xocolata.
(*Posant-la davant Llatze.*)
Lla. (*Dues xicres.*) Ah, ah, ah!
Ant. Gràcia a Déu! Jo ja em pensava
que aquella se'n descuidava.
I el got?

JOAN Diu que ella el durà.
(*Se'n va.*)
AND. (*Entrant amb un ram de flors.*)
Déu hi siga!
ANT. Ah! Aquí tenim
l'home que necessitem.
LLA. Bé!
ANT. Vejam si el curarem.
Andreu!
AND. Eh? (*Duu un ram.*)
ANT. (*Perquè besi la mà a Llatze.*)
(Mai en sortim!)
LLA. Déu te faci bo!
ANT. I què duus?
AND. Margaridoies!
(*Guillem se gira ràpidament.*)
LLA. Llanceu-les!!
ANT. Voleu dir, potser?...
LLA. Traieu-les!!
Jesús, María.
(*Senyant-se i com resant pel baix una oració.*)
ANT. Ui, Jesús!!
Donques digueu que potser
aquestes violes?...
LLA. Tot fora.
ANT. Doncs fora tot!
(*Andreu se'n va amb tot.*)
LLA. D'aquí una hora
vos diré perquè ha de ser.
GUI. Ja teniu la gàbia llesta.
(*Dant-li adobada.*)
ANT. Deixeu-la aquí i adéu-siau.
GUI. Salut a tots.
LLA. Si a Déu plau.
GUI. Fins a... la primera festa.
LLA. Oi que ha dit el pare prior!...
(A la mina.)
(*A part mentre Anton mira la gàbia.*)
GUI. (De seguida.)
ANT. (*Per la gàbia.*)
(Encara n'hi ha per la vida.)
GUI. Que, si hi aneu ans, millor.
(*Carregant-s'ho tot, se'n va, tocant el flubiol.*)
ANT. Vet-el-aquí! Refilant
ell se la campa!
LLA. I bé, el pobre
ANT. Quan la riquesa no sobra
el bon humor és bastant.
Mes, tornant a parlar ara
de curâ a n'aquell minyó...
LLA. Sí, perquè ve l'ocasió
i jo no en sé res encara.
ANT. Abans d'haver-hi la guerra,
que ha estat forta com sabeu,
el pobre era el millô hereu
que hi hagué en tota aquesta te
Mes tot li van incendiar
després de matar-li el pare,
i així es troba que, per ara,
té de servir o captar.
Això condol a qui ho veu,
el prenc jo, i el mateix dia
ja em trobo amb que no volía
passar d'allí on hi ha la creu.
Fins que un cop que decidits
vam voler que anés a l'era,
li entra un esglai, se'ns altera,
i ens surt amb mals esperits.
LLA. Proveu, doncs, al davant meu
de fer-li entrar la mania.

ESCENA XVII

LLATZE, ANTON, ANDREU.

AND. Les he dat a la María.
ANT. Diu si vols curar-te, Andreu?
AND. Sí, pare.
LLA. Vejam, vejam...
(Encarregueu-li al moment
un treball impertinent.) (*A Anto*
ANT. Demà portaràs fullam
per les vaques; amb això,
veste'n ara al llit, i així
et pots llevar dematí.
AND. Ai, no, no, no, no, no, no!
(*Horro*
ANT. (Veieu?) (*Els dos l'observe*
LLA. (Calleu.)
AND. (*Seguint el joc.*) No em lligueu
Fuig-me d'aquí!... Fes-te enllà!

Mes, si a n'el bosc no ha d'anar,
no sé perquè li dieu!
Anton, i amb la intenció de què faci
ecte a Andreu.)
(Ja es va calmant.) (*Observant-lo.*)
(De seguida.)
Dient-li així que pot quedar-se
ja no hi ha de què espantar-se.
(Lo que pensava... és mentida.)
Vejam, doncs, si hi ha un remei?
Si feu lo que ara se us mana
no passarà una setmana
que no els haguem fet la llei.
Primerament, flors, mai més.
Després veig per tot molta eura,
i tot això no es pot veure
allà on el dimoni hi és.
Ai ai! L'eura no pot ser-hi?
Què hi fareu! Coses estranyes!
Acudits, rampells i manyes
que han estat sempre un misteri.
I després què s'ha de fer?
Després encendre dos ciris
a n'el Sant de més martiris.
Sant Sebastià.
Ja pot ser.
Vaja, donques, al moment.
Ans no li vingan deliris.
Sabeu què faig? Duré els ciris
que guardo del monument.
(*Se'n va.*)
(*Molt baix els dos.*)
Es a dir que l'eura?...
(*Escena rapidíssima.*) Es mentida!
Tu no tens mals esperits!
Mes si jo dic!...
Psit!
Jo!
Psit!
Obeeix-me en tot de seguida,
o dic, al tornar l'Anton,
que això es cura a garrotades,
que ets un gandul...
(*Espantat, transigeix.*) Ordres.
Dades
amb el dit.

AND. Mes...
LLA. Psit... ells són.

ESCENA XVIII

LLATZE, ANDREU, ANTON, BLANCA.

(*El tercer pel fons amb dos candelers amb ciris, i ella per la porta lateral amb un llum d'època.*)
BLA. Santa nit.
(*Anton ha encès un dels candelers, que deixa aon s'ha dit, i a l'anar a encendre l'altre, Llatze el deté.*)
ANT. Ah! ara aquest.
LLA. Per ara no, aquest no encara.
ANT. Doncs, quan vulgueu, digueu ara.
LLA. Quan el meu res hauré fet.
(*I asseient-se davant del Sant, treu un breviari i resa. S'ou un toc de corneta de cavalleria, molt baix.*)
ANT. I això?
BLA. La cavalleria
que crec que marxa.
ANT. Tens raó.
LLA. (Ja es va acostant l'ocasió.)
BLA. Mes el marquès?... (*Amb ansietat.*)
ANT. (*Els dos a la finestra.*)
No... no els guía.
BLA. I per què no han de tocar
com toquen altres vegades?
ANT. Tenen ordres reservades,
i amb quietud se n'han d'anar.
Mira't, ara, eixint la lluna,
tots els sabres i l'acer...
BLA. Com joies brillen! (*Andreu seu.*)
ANT. (Pot ser
no brilli així sa fortuna.)
LLA. Pare, fill, Esperit Sant...
(*Resant baix.*)
BLA. Ja són prop de la masia.
LLA. Déu vos salve.
(*El demés s'ou com un murmuri.*)
BLA. Ave Maria!
ANT. No els he vist mai córrer tant!
BLA. Ja són al Mas del petit!...

ANT. Ja no els veus per més que miris !
(*Llatze acaba de resar, i persignant-se s'alça i diu :*)
LLA. Ja podeu encendre els ciris.
(*Anton ho fa.*)

ESCENA XIX

ANTON, BLANCA, LLATZE, ANDREU, MARQUES

MAR. Déu vos dongà santa nit.
(*A part els dos*).
ANT. (Es dir, doncs, que?...)
MAR. (Ja han marxat.)
ANT. (Ja cal que Déu vos ajudi.)
MAR. (Que la sort avui no mudi
i demà duc l'entorxat.) (*Tiro, lluny.*)
TOT. Ah ! (*El Marques s'asseu pensatiu.*)
MAR. Un tret !...
ANT. Algú que haurà mort
algun llop.
BLA. Altra vegada !
LLA. (Ja ha vist els llums i'avançada
i em fa senya En Rocafort.)
ANT. Mestrestant vés un moment
(*A Andreu.*)
i mira si pots posâ
l'esquella a n'el rabadà,
per si demà ve En Climent.
(*Andreu pren l'esquella, que amb un collar penja d'un clau, i se'n va cap al corral, fent que en totes aquestes anades i vingudes l'esquella soni.*)
AND. Rutxque !
(*En ésser al corral, Anton el crida.*)
ANT. I ja que ets al corral
posa'm el collâ a n'el gos
perquè diu que aquell llop gros
ahî era al bosc de dalt.
MAR. Doncs n'hi ha molts !
ANT. Ui ! fa aterdi !
i com no troben bestiâ
fins crec que al poble han d'entrâ.
LLA. (També m'ho sembla a n'a mi.)
(*Andreu que s'ha hagut de enfilar per haver l'esquella, ara que la té, se'n va al corral.*)
AND. Rutxiquet. (*Desapareix pel cor*
ELA. Tu !
(*Anant-li a donar un morralet d'una dira.*)
AND. (*I dins que es perd la veu.*)
Rutxiquet.
ANT. I bé, res... deixa'l estar !
LLA. Si m'ho permeteu vós ara,
per no perdre ocasions,
faré sol mes oracions.
ANT. Encén-li un llum.
BLA. (*L'encén i li dóna.*) Teniu, pare.
LLA. Santa nit doncs.
TOT. Santa nit !
MAR. A resâ?
LLA. I doncs?
MAR. Vagi amb fe.
LLA. A resâ un xiquet, perquè
no vinga el mal esperit.
(*Intenció ; se'n v*

ESCENA XX

ANTON, MARQUES, BLANCA

ANT. M'apar que ha de sê un bon home
MAR. (Té una intenció en el parlar,
que quasi em fa sospitar.)
BLA. Si té rosaris de Roma
n'hi farem dar uns.
ANT. Tens raó.
MAR. Anton.
ANT. Digueu.
MAR. Si us agrada
podem tornâ altra vegada
a parlar si us convé alló .
ANT. Torneu-me ara a repetir
el pensament que tenieu.
MAR. Que si a Sicilia venieu
del mal podrieu fugir.
Aquí veig que es van portant
els odis fins al deliri,
i es lliurar-vos d'un martiri
i treure-us d'un perill gran.
ANT. Té del cor la millor part

ma pàtria, i res me n'allunya.
Val l'infern de Catalunya
més que el cel d'una altra part!

AR. Tant l'estimeu!

NT. Tant l'estimo,
que, amant brau de la pagesa,
publico sa boniquesa
quan ses cadenes no llimo.
Amb ella i jo ve a passar
com en lo que m'acut ara,
perquè es diu que és l'atzavara
l'enamorada del mar.
Conten que va neixe un dia
en els sorrals d'una costa,
quan anant el sol de posta,
sos raigs la lluna estenia,
i que al veure-la jugar
amb diamants i argent, com ara,
del mar la pobra atzavara
sa va al punt enamorar.
Llavors, la lluna, gelosa,
per els marges, terra endins
va tirar-la, i era aixins
encara planta ufanosa.
Res matava al seu arrel,
i per més que, sempre avara,
més endins l'entrava encara
la blanca reina del cel,
mai, per molt que ho va provar,
amb son rigor l'abatia,
que, verda i forta, vivia
perquè veia un xic de mar.
Sortí la lluna, va creure
que devia entrar-la encara,
ho va fer, i l'atzavara
morí quan mar no va veure.
Perçó quan torna un viatger,
si solament una en trova,
exclama al punt: —Bona nova!
A prop la mar té de ser.
Perçó dic que'm ve a matar
qui de ma terra m'allunya...
Jo haig de veure a Catalunya
com l'atzavara a n'el mar.
I l'haig de veure, perquè
com d'ell, ella, enamorada,
jo a ma pàtria endogalada
estimo amb amor i fe.
I per mi, amant encisat,
no crec que hi puga havê amor.
ni saviesa, ni valor,
ni riquesa, ni lleialtat,
ni virtut, ni honor, ni seny,
aont no es vegi el Llobregat,
els turons de Montserrat,
i el mantell blanc del Monseny.

(*Se' n va.*)

ESCENA XXI

BLANCA, MARQUES

MAR. Has sentit?

BLA. Per ma dissort.

MAR. Es una mania seva,
i avui serà culpa teva
si no logrem nostra sort.

BLA. I encara així em fas sofrir?

MAR. Abandona a ta família,
vina-te'n amb mi a Sicilia,
i si el món diu, deixa'l dir.

BLA. I mataré de dolor
al meu pare?

MAR. I sens sorpresa,
perquè un escut de Marquesa
vé val, Blanca, un tros de cort!

BLA. Ah! L'orgull! L'orgull malahit!
La serp de brillants argolles
que en nostres ànimes folles
s'ha enroscat dins nostre pit.
Per què jo el vaig escoltar!
Digué el pare temps enrera
que font de llàgrimas era,
i no n'és font... n'és un mar!...

MAR. Mes és de ventura un cel
si amb mi te'n vens. (*Lluita.*)

BLA. Impossible!
No só com roca, insensible!...
No tinc el cor tan cruel!

MAR. Jamai l'orgull t'ha inspirat!

BLA. Em va inspirâ i me n'espanto:
peró ja en un mar de *llanto*
el meu orgull s'ha ofegat.

Amb ell al fons, ara miro
com damunt d'aquest mar sura
tot quant morí d'amargura,
cadàvers pels qui sospiro,
La dolça tranquilitat!
El goig senzill del meu cor!...
(I fins el més pur amor
per ell un jorn oblidat!)

MAR. Per què així, Blanca, t'oposes
als somnis d'or que m'exalten,
si, de tot quant veig, en salten
sempre espurnes fantasioses?

BLA. Destruir ara aquest orgull
amb l'amor immens de pare
i em faràs ditxosa encara.

MAR. No, Blanca, no... El cor em bull.

BLA. Descobreix aquest secret
que nostra ditxa *envenena*...
Fes-ho... per la pobre Elena
que hi té tant llegitim dret!

MAR. Aquest secret que destrona
mes il·lusions en un dia!
Impossible!... Mai podria...
Jo baixar fins!... (*Fins a ella.*)

BLA. (*Humiliada.*) Oh! (*Tapant-se la cara*)

MAR. Perdonâ!

BLA. Donques jo el publicaré! (*Arranc.*)

MAR. Vas jurâ el secret guardar-me!
(*Horroritzat i agafant-la amb violència.*)

BLA. Vulgueu llavors emparar-me!
Senyor Déu meu, què haig de fê!

MAR. Lo que vulgas; peró el dia
que aquest secret poderós
sabés algú a més dels dos!...

BLA. Ah! no, Enrich!...

MAR. (*Concentrat.*) Em mataria!

BLA. Ah! no, no.., mai el diré.

MAR. No ha mort l'esperança encara.
Escoltàm bé i veuràs ara
que faig per tu quant puc fê.
Jo allí vaig a fer la guerra...
Si baixa a la sepultura
el teu pare, la ventura
t'espera en aquella terra.
Mes si acàs per mala estrella
jo morís en la batalla,
no s'estrendrà ma mortalla
damunt ta sort i la d'ella.
Guarda sempre aquest anell.
(*Donant-li*
Dins son escut de robins
hi ha ma xifra, els pergamins
saps qui et deu donar amb ell.
Si tens noves de ma mort,
fes-los buscar amb urgència,
que ells són el nom i l'herència
de la filla del meu cor.
(*Tot d'una s'ouen grans murmuris i tin*
bals.)

BLA. Reina del cel!

MAR. Què pot ser!

BLA. La tropa...

MAR. Si és tota fora
amb l'esquadró ja fa una hora!

ESCENA ULTIMA

MARQUES, BLANCA, ANTON, RO
BLEDO, LLATZE, per son ordre

ROB. ¡Mi coronel!
(*Esparverat, amb la espasa nua.*

MAR. (*Prenent l'espasa.*) ¡Ven a ver!
(*Se'n van*)

BLA. Si ara hi hagués un conflicte,
tenint fora l'esquadró!...

ANT. Veus com he tingut raó. (*Entrant.*
(*Els murmuris no paren fins al fi de l'ac-*
te, barrejats amb tocs de corneta i de
timbal.)
Fort! Que pagui el seu delicte!
Deu haver picat l'espia
de què ha tret la tropa fora,
ells devien sê a la vora
i aquí els tens.

BLA. Verge Maria!
(*Corrent desesperada de l'un cantó al l'al-*
tre.)

ANT. Qué barretines! Deu mèu!
(*En la finestra.*)

VEUS Visca Carlos terç!

ALTRES Que visca!

ANT. (Em temo que no se n'isca

potser tan bé com se creu.)
LA. Jo no tinc repós enlloc!
ND. Ai, Anton!
ortint iremolant i corrent amb el fanal que li havien donat.)
NT. Corre, Andreu, ves...
fica el bestiâ a n'els sellés
per si en salvem molt o poc.
ND. Rutxiquet!
NT. I ans treu l'esquella
i al rabadà, o sinó
ens descobreix fent remô
posant-se a corre amb l'ovella.
ND. Rutxiquet! (*Desapareix pel corral.*)
LA. Ah! (*Desesperada.*)
ND. (*Dins, amb esquella.*) Rutxiquet!
NT. Tu treu les joies de dalt
per si no són gent com cal.
(*A Blanca.*)
LA. Déu meu! Déu meu!
(*Agafant un llum i anant-se'n.*)
NT. Jo a l'hortet.
Blanca puja precipitadament l'escala. Així que l'escena ha quedat sola, surt Llatze, amb precaució, ajusta mitja porta del fons, posa la clau a la part de fora, i se'n torna a la seva cambra.)
ROB. Cobardes!
Entrant horroritzat amb l'espasa nua.)
MAR. Oh! (*Desesperat mirant a fora.*)
ROB. ¡Vive Dios!
MAR. Oh! i el frare condemnat
que ens ha venut. Dissortat!
ROB. Muera a manos de los dos!
MAR. Vé por él!
(*Robledo entra a la cambra.*)
ANT. (*Entrant.*) Per si serveix
he descolgat el trabuc. (*Netejant-lo.*)
MAR. Ai, Anton, si vence'ls puc!
ANT. (Tard sa imprudencia coneix!)
ROB. ¡Ah! ¡Ira de Dios!
(*Sortint i mostrant l'hàbit.*)
MAR. Què hi ha?
ROB. Se escapó cobardemente
y el hábito solamente...
MAR. Oh! No ho sospitava en va!
ANT. I no era aquest hàbit seu!...
MAR. Sempre el cor m'ho havia dit!
ANT. Doncs qui era!
(*Llatze, amb barretina, tanca la porta del fons, per la part de fora, i traient el cap pel badall diu amb mofa i rient:*)
LLA. El mal esperit.
(*En el mateix instant apareixen, Blanca dalt de la escala amb un llum i una capsa de joies, i Andreu a la porta del corral amb l'esquella i el fanalet. El Marquès i Robledo embesteixen a Llatze, que, sonrient, quant ells dos hi són a prop, desapareix i tanca amb clau.*)
TOT. Ah!
ANT. (Què passa aquí, Déu meu.)

ACTE SEGON

La mateixa decoració

ESCENA PRIMERA

MARQUES, ANTON, ROBLEDO, BLANCA

(*Els tres primers asseguts. Anton neteja un trabuc, Blanca, baixa per l'escala, amb un llum, buscant d'esglaó en esglaó, amb gran ansietat. A l'arribar a baix, mira per l'escena i exclama desanimada* :)

BLA. No es trova, no! Oh, Verge santa!
Tu sola ja em pots salvar.

(*Entra per una porta lateral sens que s'hagin adonat d'ella.*)

MAR. Vet-nos aquí presoners!

ANT. I presoners ben guardats.
No ens queda més esperança
que l'embaixada d'En Joan
i l'Andreu, que han deixat sempre
sortí els que tenen sitiats.

MAR. Heu pensat si escaparíem
anant a arrencar un pany?

ANT. Si està la casa voltada
què en treureu?

MAR. Ja estic salvat.
Deixeu-me el vostre trabuc,
hi poso un grapat de daus,
surto de cop, el disparo,
i pel mitj de l'esvoranc
que ha de fer en els facciosos
fugim del poble, i en paus.

ANT. Marquès! Creieu, per ventura,
que en mes venas no hi ha sang?

MAR. Què voleu dir?

ANT. Que amb mes armes
ningú hi mata un català.
Mes si hi ha un medi de que us sal
sens fer-los a n'ells cap mal,
fins amb perill de sa vida,
l'Anton, us té d'ajudar.

MAR. Doncs per provaus que en franques
no m'heu de guanyar ja mai.
Doneu-me el trabuc.

ANT. La vida
m'haureu amb ell d'arrencar.

MAR. Allavors!

ROB. ¡A él!

ANT. (*Obrint el pit.*) Feriu-me!
Aquí us espero, covarts!

ROB. ¡A él!

(*Un crit d'esglai de Blanca, que surt, el deté.*)

BLA. Enric!

TOTS Ah!

BLA. Tu!...

(*Tirant-se a sos braços. El Marquès ho rroritzat a la idea de que això pugué descobrir son secret, li diu a part* :)

MAR. (Blanca!

ANT. (Oh!) (*Maliciant.*)

(*Blanca, al compendre-ho, s'aparta de Marquès, i inclinant-se respectuosament, diu* :)

BLA. Marquès de Villalar.
Oblideu que és el meu pare?

ANT. (No... no... ni ho he sospitat!)
(*Serenant-se.*)

MAR. Li deveu la vostra vida
sense que ho pugueu dubtar.

ANT. Dant-li el ser li he dat la seva,
amb això, si acàs, en paus.
(*Ja tranquil.*)

ESCENA II

TON, MARQUES, BLANCA, ROBLEDO, ANDREU, JOAN.

ES Ah! (*S'obre la porta.*)
(Apareixen Andreu i Joan, portant una portadora amb els samalers.)
D. Doncs ara tomba i entra.
AN Ja he entrat.
D. (*A un de fora.*) Visca molts anys.
(La porta s'obre i tanca sens que es vegi qui ho fa.)
R. Andreu!
T. Andreu!
A. Cuita!
T. (*Voltant-lo tots.*) Explica't.
D. No... un xiquet més endavant.
Un xiquet més... Així, home!
(*S'alça i respira.*)
T. (Ell no surt del seu pas mai!)
A. Es cert que de dos cents passen?
T. I és cert que han voltat el mas?
AR. I han robat a moltes cases?
A. I no diu si aquí vindrà?
ND. Heu vist, Anton, els xarel-los
que rebonics i granats?
(*Ensenyant-li un raïm de la portadora.*)
NT. Deixa't de xarel-lo i coses
i explica bé tot el cas.
AN Mireu que el carro s'espera
per tornà allà a carregar.
NT. Que s'esperi... Seu i calla...
ND. Es que...
NT. Prou. Comença el cas.
(Per això Joan no deixa el samalers i s'impacienta sempre que no destorbi l'escena. Andreu s'asseu a la vora de la portadora.)
ND. Veu's aquí que surto a fora,
com vós llavors m'heu manat,
i et veig la casa voltada
d'uns homes com uns sants Paus.
Hi vaig i sota l'alzina
trobo fent un rotllo gran,
a uns quants que beuen i canten
cridant: Visca el capità!
MAR. Si acàs capità de lladres.
AND. I bé, home, ja se sap!
Jo li dic perquè li diuen.
ANT. I molt ben fet.
MAR. Endavant!
AND. Jo, guiat pels homes que porta,
sempre he pensat:—Està clar.
Si ells duen barba fins aquí, (*Al pit.*)
ell la durà fins a baix, (*Als peus.*)
perquè un soldat sempre és menys
en tot, que el seu capità;
si ells són colrats i morens,
ell serà un negre acabat.
Si els altres semblen farrenys,
ell em semblarà un senglà;
i si ells porten un trabuc,
ell un canó dels més grans...
ANT. I ha sigut tal com pensaves?
AND. Tal com ningú ha pensat mai.
Si ells duen barba fins aquí,
ell la duu curta al voltant.
Si ells són cremats i morens,
ell és un morenet clar.
Si ells us miren com a feres,
ell té un trist i dolç mirar.
Si ells són lletjos i ferrenys,
ell és tan bell i galan
que les donzelles del poble
totes se n'han emprendat.
I si ells porten un trabuc,
ell...
MAR. Un *chusso*?...
ANT. Una destral?...
AND. Un ram de margaridoies
que les estava olorant.
MAR. Ja, ja, ja! I aquest és l'home
que fins té al rei espantat?
ANT. Erem a quant tu te el trobes
a n'ell, olorant un ram.
AND. M'hi acosto i dient que hi anava
de part vostra, a suplicar,
li he dit si mercè ens faría
de fê obrir la casa aviat,
perquè veremem, els carros
de la vinya van tornant,
i és mal fet que ens faci perdre

sènt vós com ell vigatà.

ANT. I què t'ha dit?

AND. Pensa un xic...
i... —Minyó—em diu,—ara vas
i digues a n'el teu amo
que quan els carros vindràn
hi haurà un dels meus a la porta
que us obrirà i tancarà.
Quan diu això el carro arriba,
em veig aquest al davant, (*Per Joan.*)
omplim bé la portadora,
obre la porta un sant Pau,
i aquí ens teniu, el xarel-lo
i el picapoll traginant.

ANT. I qualsevol de nosaltres
podria sortir i entrar?

AND. No, només que els que traginin;
és l'ordre que té el sant Pau.

ANT. Bé, bé, porta els raïms al cup
i veiam com acaba.

(*Andreu agafa els samalers per anar-se'n, llavors Joan els agafa, i recordant-se Andreu de què es descuida alguna cosa, els torna a deixar en terra, lo qual enfada a Joan, que es queda impacient aguantant-los.*)

AND. Ah!

ANT. Què?

JOAN (Vaja!)

AND. (*A Anton.*) (Tinc de parlar-vos quan ben sols puguem estar.)

ANT. (Doncs jo et cridaré en estant-hi...) Ara al cup.

AND. Anem.

(*Joan, que ja s'havia cansat, deixant els samalers s'està distret pel fons, i ara, quan Andreu els agafa, per anar-se'n, li segueixen un moment sols.*)

Mal llamp!
Que no has vist que me n'anava!

JOAN Com que no acabaves mai!

AND. Vaja, agafa de seguida!

MAR. Oh, Joan!

JOAN Senyor?

(*Quan ja era al fons, giravoltant, va a escoltar-lo.*)

AND. (*De mala gana i fent el joc.*) Endavant.

MAR. Saps si el capità de lladres em coneix?

JOAN Pel que ha contat a mi em sembla que ni gota.

MAR. Donques, ja te'n pots anar.

(*Joan agafa els samalers i li segueix*

JOAN Què fas, ara!

AND. Com que veia
que tu no acabaves mai!

ANT. Vaja, al cup, i que trepitgin
i que no us en caigui cap.

JOAN (No tingueu por.)

(*Se'n van l'un d'esquena a l'altre i minant de costat, fins que, al ser al del teatre, creient cada u que l'altre el segueix, estiren tots dos.*)

AND. Què fas ara?
Que em fas caminà girat.

JOAN Tu què fas!

AND. Duu això allà dint
que és lo que a mi m'han mana
(*Se'n va*

ESCENA III

ANTON, BLANCA, MARQUES, R
BLEDO, després LLATZE.

ANT. Com hi ha l'altre cup en vaga
s'han confós i no és estrany.

BLA. Calleu! (*Amb miste*

TOTS Què?

BLA. Em sembla que ser
ficar la clau a n'el pany.

MAR. També a mi...

ANT. Callem.

ROB. Ya abre

MAR. Qui deu éser?

ANT. Psit!

BLA. Psit!

(*La porta s'ha obert amb precaució i ap reix Llatze.*)

TOTS Al

LLA. D'aquí una hora, xocolata
aquí a punt pel capità.

AR. Llamp del cel!
ll i Robledo agafen les espases i van a envestir-lo, mes ell els encara el trabuc i els fa retrocedir.)
A. Psit! Les espases.
lls, després de dubtar, les llencen amb ràbia.)
Més a prop!
obledo, obligat pel trabuc, li va acostant les espases amb el peu, cada vegada que ell li demana. Anton i Blanca contemplen l'escena amb ansietat.)
Més... Més... Més...
ins que les hi dóna a la mà.) Ah!
Per mi, xocolata, figues,
aigua fresca i pa torrat.
desapareix, tancant la porta darrera d'ell.)
LA. A mi m'ha deixat de pedra!
NT. A mi el mateix que glaçat!
AR. (Llamp del cel, i quin coratge!)
OB. No he visto valor igual!

ESCENA IV

BLANCA, ROBLEDO, MARQUES, ANTON, ANDREU, JOAN.

(Andreu i Joan apareixen amb la portadora buida.)
ND. Ara hauria de ser fora!
Pere! (*Truquen a la porta del fons.*)
EU Hola!
OAN Obriu.
EU (*La porta s'obre.*) Avant.
(Ells se'n van i torna a tancar-se la porta.)
NT. Es cert, Robledo, aquests passos
sols els fem els catalans,
i per probà-us que tan herois
pel perdó com pel combat,
havem sigut sempre, si ara
voleu amb mi al cup baixar,
arreglaré amb vós el medi
que penso per a salva-us.
IAR. I tindreu cor prou magnànim
per lo passat oblidar?
NT. Tenim aquí un aforisme
que diu: Lo passat... passat!
(*Se'n va amb Robledo.*)
MAR. (No hi ha res que més confonga
que lo tornar bé per mal!)

ESCENA V

MARQUES, BLANCA.

BLA. (*Tot d'una.*)
Enric, Enric, per pietat!
MAR. Aquest nom, Blanca!... (*Com ferit.*)
BLAN. (*Ferida en l'amor propi.*) Perdona!
MAR. Tu jugues amb ta corona
pel cim d'un mont espadat!
Tu hi jugues, sens reparar
que pot relliscâ, escapar-se,
i sens res on deturar-se
no pararà fins al mar.
BLA. I es perdrà dins d'ell... millor.
Que es perdi per l'ona presa
ma corona de Marquesa
si salvo al fill del meu cor.
MAR. Es que ni això lograràs!
Si d'ambició al vent que udola
vui ta corona rodola,
ta filla amb ella perdràs.
BLA. Déu meu! Déu meu! (*Desesper.*)
MAR. (*Agafant-la amorós.*) Ton dolor
sens causa fa en ton cor presa,
que, si no ets pel món Marquesa,
saps que ets reina del meu cor.
Quan estén la nit umbrosa
son mantell brodat de perles,
i l'Elena vol haver-les
des de ta falda, on reposa.
Quan tots tres sols, al dessota
de l'enramada de l'eura,
la rosada nos fa veure
un joiell en cada gota,
i ella, tot somrient, em besa,
i tu, amorosa, m'abraces,
llavors saps que am mi t'enllaces...
só n'Enric i ets la Marquesa;
mes, quan ja lo sol alt brilla,
som, si algú ens pot escoltar,
jo, el Marquès de Villalar,
i tu, del Mas la pubilla.

BLA. Ja ahir vam parlar d'això,
ta resposta guardo encara ;
si te'n torno a parlar ara,
creu que em deu sobrar la raó.
MAR. La raó !
BLA. La raó, sí,
perquè amb la sort malaurada
de caure en eixa emboscada,
avui no estem com ahí.
MAR. Què vols dir?
BLA. Que l'anell d'or
que em vares dar tu per senya,
l'he perdut.
MAR. Oh ! Tot s'empenya
en perseguí al nostre amor !
BLA. El vaig guardar dins mon pit
per a més seguretat,
i, si algú no l'ha trobat,
me'l van robà ahí a la nit.
MAR. Calma't, doncs, i jo et prometo
dur-te'n un altre en tornant.
BLA. I jo com jurament sant
aquesta promesa admeto.
MAR. El duré, i més mos amors
et provaré en tals perills.
BLA. No : perquè per als seus fills
fins les feres tenen cor,
i no per molt que ara així
et commogui el dar-te pena
la ventura de l'Elena,
proves que tens cor per mi.
MAR. Que no tinc cor, Blanca, jo !
BLA. Bé fóra molt menys terrible
que tenir-lo així insensible
a n'els meus anys i al meu plô !
O no tens cor, o, si el tens,
es fred com neu, dur com roca,
que gela a tot quan el toca
i que, sec de sentiments,
escup quan el pot commoure,
com escup pluja i rosada
la part verda i satinada
del fullam enterc del roure.
MAR. Per Déu, Blanca !
BLA. (*Dignitat.*) Es que ara véns
del jurament a lliurar-me?
MAR. No.
BLA. Doncs cor vols demostrar-r
mostrant-me així que no en ter
MAR. (Maleît orgull que m'imposa,
per turment, tot quant me diu !
BLA. (Maleïda l'aigua del riu
quan me va dir que era hermos

ESCENA VI

BLANCA, MARQUES, ANTON, BLEDO, ANDREU, JOAN a son te

ANT. Vaja, doncs... un determini
i de segû esteu salvats.
MAR. Salvats, dieu !
BLA. Què dieu, pare !
ANT. Vejam si us agrada el plan.
(*S'obre la porta i entren els mossos a la portadora plena.*)
Qui és? Ah ! Aquells dos que ver
Veniu perquè hi heu d'entrar.
(*Tots el volten i ell par*
Si el frare us coneixeria
tenim per sort que ja es sap
que ell d'avançada a la riera
es queda fins a demà.
En Rocafort, diu, que és l'únic
que ve a allotjar-se aquí al mas,
mes no vos coneix ni mica
perquè no vos ha vist mai
i com que ell ja ha donat ordre
per a poder traginar,
passeu amb la portadora
de un a un pel seu devant,
i, en estant fora del terme,
fugiu i ja esteu salvats.
MAR. Així vos deuré la vida
i amb gratitud sé pagar.
ANT. Doncs tot seguit la disfressa.
ROB. ¿Y yo también?
ANT. I doncs, gat !
MAR. Vaig a fê un petó a la nena.
ANT. (*Detenint-lo.*)
Prou li fareu en tornant !
(*Se'n van els dos mossos, el Marquès Robledo, per una porta lateral.*)

A. Fiquen la clau a la porta!
T. Me'n vaig a fer-los cuitar...
Si fossin ells, entretent-los
mentre s'estàn disfressant.
(*Se'n va.*)
A. Salva'l per la meva filla,
Verge de l'alt Montserrat!)
(*Timbal fora.*)

ESCENA VII

BLANCA, LLATZE, facciosos.

A. (*Colocant-los.*)
Vosaltres dos aquí dalt;
i vosaltres, amb tambor,
feu-li aquí el piquet d'honor
com si sigués general.
A. (Ell aquí! No havien dit
que a l'avançada seria!)
A. (*Deixant el trabuc a l'entrar.*)
Que Déu hi sigui.
A. Bon dia!
A. Hola, noia! I el petit?
A. La petita.
A. I bé!
A. Per ara
dormint com una santeta.
A. Sí? Doncs que dormi.
A. (Pobreta!)
I doncs?... Que s'ha mort el frare?
A. Ja no en queda més que el cap.
A. El cap!
A. Bah! i encara sobra.
A. No us entenc.
A. Com que és bona obra
ensenyâ bé a qui no sap,
et diré que com l'un dia
só estudiant o cistellaire,
i l'altre frare, o pellaire,
segons el vent com canvia.
A. Ja, ja, ja! M'heu fet riure
i a fe us dic que no en tinc ganes.
A. Saps que ets de les vigatanes
amb qui un hom podria viure!
A. Doncs que us agrado? (Mirem
de saber si va a la riera.)
Lla. Vellot com có, si ets soltera,
digues que em vols i ens casem.
Bla. Mes sent tan vell...
Lla. Te n'adones
quan me va dant sentiment,
perquè, com més vell vaig sent,
més m'agraden les minyones.
Bla. Doncs sí que tindreu prou pena.
Lla. I et dius?...
Bla. Blanca.
Lla. Blanca?
Bla. Sí.
Lla. (Quin mal de cap pel padrí
si s'hagués tornat morena!)
Bla. I tot això haveu pensat
en la riera amb la avançada?
Lla. I ho pensaré altra vegada
ara quan hi torni aviat.
Bla. Ah! (*A part, contenta.*)
Lla. I amb tot i aquesta pena
de ser vellot, si volia
potsè encara... (*Li diu baix rient.*)
Bla. (*Rient i senyant-se.*) Ave Maria!
Lla. Perquè de gracia sou plena.

ESCENA VIII

BLANCA, LLATZE, ANTON.

Ant. Bon dia i bona hora.
Lla. (*Contrariat del destorb.*) Hola!
Bla. (*Al passar Anton per son costat.*)
(Se'n va aviat.)
Ant. (Ja ho he sentit.
Ves-los-ho a dir tot seguit.)
(*Ella se'n va.*)
Lla. I bé? I qué tal la tabola?
Ant. Que m'heu deixat atontat.
Lla. I les benediccions,
(*Recordant-ho rient.*)
vos han posat a tots bons?
Ant. Mai ho hauria endevinat.
No estranyo així que mai torce
vos puga ningú del món!
Lla. Aquestes coses, Anton,
volen més manya que força,
i per passar, tal com passa,

que ens sostenim ja fa un any,
amb molta pena i afany,
cregueu que hem de treure traça.

ANT. No... Si manegeu el sabre
com feu salts amb la partida!...

LLA. D'això m'assemblo a la dida.

ANT. Que era pastora?

LLA. Era cabra.

ANT. Ah! us ha criat una cabreta!

LLA. Blanca com un glop de llet.

ANT. I a fe que bé sou prou fet!

LLA. Oh! Es que era grossa!

ANT. Pobreta!

LLA. Veieu, el noi... al revés.

ANT. Qui és el noi?

LLA. El capità.

ANT. I li dieu noi?

LLA. Es clâ.
No li tinc de dir si ho és?
Jo li dic el noi a n'ell
i ell em diu a mi el didot,
i ell em renya tant com pot,
i jo tant com puc a n'ell,
perquè el va criar la de casa.

ANT. Ah! el va criar la vostra dona?

LLA. I ben grassó, pobra Tona.

ANT. I l'estimeu?

LLA. Com un ase!
Però això sí... s'ho mereix...
Cavaller, valent, honrat,
un lleó en el foc del combat,
i un anyell quan l'arma deix.
I perçò és que, ajudant Déu,
deu durar molt l'esquadró,
que té, per força, un lleó,
i per manya una guineu.
Ell per anâ a entrâ a la carga...

ANT. I vós per treure dimonis! (*Rient.*)

LLA. Jo he cuidat l'hort d'una Jeronis
i aquells la saben molt llarga.

ANT. I a tot això... ja és casat?

LLA. No... té la promesa morta...

ANT. I en duu dol?

LLA. Al cor el porta...
i a fe de neu, arrapat.
I ara que m'ho haveu dit vós...
(Ah! sí... ja han arrancat l'eur
(*Redoble i els vigatans presenten l'a*
a Guillem que s'atura a parlar i
amb ells.)

GUI. Llatze. (*El crida des del fo*

ANT. Crida.

LLA. Torno aviat!

GUI. Com és que em trobo aquí amb

LLA. Ai, ai!

(*Guillem duu un ramet de flors que olo*

ANT. (Ells dos s'entendràn
i segurament voldràn
que no els escolti ningú.) (*Se'n*

ESCENA IX

LLATZE, GUILLEM, VIGATANS

GUI. Aviat... Com és que ets aquí?

LLA. Mira, noi.
(*Tractant-lo amb molta franquès*

GUI. Oh, Llatze!

LLA. Què hi ha?

GUI. L'ordenança.
(*Llatze, que se n'havia oblidat, es qt*
dra militarment.)

LLA. Capità?

GUI. Aneu ara a l'avançada, (*A Llatz*
que'n Pau no se'ns adormís.

LLA. I al coronel, qui me'l dona?

GUI. Per ell em quedo jo aquí.
En estant llest vos l'envío
i penjeu-lo a n'aquells pins.

LLA. Què pins! Ja tinc una alzina...

GUI. Ja us tinc manat que a n'el pi.

LLA. Un home així, prop d'aglans.

GUI. Un home així allà on jo dic.
(*Pausa*
Hi ha res que dir ans d'ana-us-en

LLA. Lo que fa poc ja t'he dit...
(*Suplicant.*) Carta de la teva mar
(*Donant-li*
que ja és la que fa cinc,
perquè la vagis a veure
o bé li escrigas un xic.

GUI. Didot!

LLA. Què hi ha?

. (*Sec, esqueixant la carta.*)
A l'avançada.
. Pensa que t'és mare al fi.
. Ella és causa de que estiga
desesperat com estic.
. Mes...
. Didot.
Què?
A l'avançada,
i que no us ho torni a dir.
. (Ai, Senyor! Si la de casa
tornés i el vegés així!) (*Se'n va.*)

ESCENA X

GUILLEM, ANTON.

. Bon dia i bona hora.
. Hola!
Sou l'amo?
r. (*Reconeixent-lo.*) Feu-me el favor!
No sou vos el tonador?
IL. Cisteller de Cerdanyola.
r. A fe d'Anton m'he enganyat
perquè de debò us ho creia.
I. Bé massa de Déu que ho veia
quan la gàbia us he donat.
r. Doncs ja que aquí estem parlant,
amics els dos de la terra,
creieu vós que aquesta guerra
pot anà encara endavant?
I. Mort en Bac de Roda, en Vic,
i derrotat en Ciurana
per los minyons d'en Veciana...
T. Deveu dir vós com jo dic...
I. Que la veig ja tan perduda
com pot ser tot lo perdut.
T. Com, doncs, se us ha ocorregut
el dar pel món tal batuda?
I. Perquè encar que l'esperança
no tinc de lliurar ma terra,
em fa continuar la guerra
un amor i una venjança.
T. Una venjança i l'amor!...
A fe que em causa estranyesa.
II. Ja vos trauré la sorpresa
contant-vos com.

ANT. Tant favor!
(*S'acosta i Guillem conta sa història.*)
GUI. La nostra hisenda separa
d'una altra encar més grandiosa,
un mur alt, i en ell encara
si hi aneu avui, s'hi repara
una part tota ruïnosa.
Ruïnes que bé es pot creure
pot ser d'un castell feudal,
per lo que'n resta, quan l'eura,
guarnint-lo tot, deixa veure
gòtic i antic finestral.
No sé perquè el meu cor,
sempre que jo allí arribava,
com d'esperança i d'amor
sentia un afany major
que en va explicar-me pensava.
Mes quan perles tremoloses
gotejava l'eura humida,
deien a mon cor, ploroses,
que elles ploraven piadoses
tot el dolor de ma vida.
Per fi un dia davall l'eura
com tots els altres m'estava,
quan sentí un remor vaig creure,
i alçant els ulls, ai! vaig veure
l'imant que al mur m'acostava.
ANT. Potsê al príncep de Darmstat?
GUI. Plagués a Déu que així fos.
ANT. Pot ser?...
GUI. Vegí en realitat
l'àngel, que el cel estrellat
baixà a n'el món, més hermós.
ANT. Una noia!
GUI. Oh!... una donzella
més que tots ells bella i pura...
D'uns ulls negres... com ma estrella!
Aquí havia baixat ella
de tot el cel l'hermosura!
La vaig mirar... ella a mi!
Vaig somriure... va somriure;
volguí parlar... i ai de mi!
que mai li vaig poder dî
que sols mirar-la era viure.
Al fi, cansat, veient que el llavi
mai mon amor li diria,

—Mon martiri, vaig di, acabi,
i em sembla el medi més savi
dir-ho a ma mare aquell dia.

ANT. I ella com mare amorosa
devia al punt accedir?

GUI. Ella va dir, orgullosa,
que era més noble l'esposa
amb que jo em devia unir.
Ni vaig voler dar resposta
a contestació tan fera,
i, encar que creure això costa,
ja al baixâ el sol a la posta
creguí que mare no m'era.

ANT. (Quan dic jo que l'orgull és
font de llàgrimes!...)

GUI. Llavores
per mon amor viu només,
vaig pensâ un medi que em fes
digne d'ell a totes hores.
La guerra me l'oferia.
A defensâ a Barcelona
pensí marxâ el mateix dia
i quan la nit s'estenia
aní al mur on l'eura dóna.
No estranyeu que amb ma abraçada
llàgrimes deguí eixugar...
sent la primera parlada...
Era l'última vegada
que li devia parlar!
—Ens estimem, vida mia!
li vaig dir jo amb tot el cor.
Si a la guerra anés i un dia
tornés per tu, et trobaria?
—T'espera aquí el meu amor!
I mentre enjoiellava
son plor l'eura que s'enfila,
el meu cor amant glaçava
una òliba ai! que xisclava
en les torres de la vila.
. . . . . .
Vós, de la ciutat comtal
sabeu ja el gloriós siti
i que us el conti no cal,
per més que un home fatal
a que parli d'ell m'inviti.
Comandava el baluard
aon al fi va destinar-me
Roger Querolt, un covard
que sens dubte per mal art
valor i honor va mostrar-me.
Sols entre tots reparàvem
que ell, l'assistent i un soldat,
sempre parlant, junts trobavem
i ja entre tots murmuràvem
de tant estranya amistat.
Al fi vingué turmentosa
una nit, sens ni una estrella,
i mentre, poc recelosa,
la gent dormia espaiosa,
feia el soldat, sentinella.
Descuit si es vol criminal,
ja que tots en sospitarem,
mes ja el pagàrem com cal,
quan bruzint com temporal
els del Duc al fort entraren.
Esglaiats per tal vilesa
ni ens defensàrem d'allò,
i ells ne feren tal estesa,
que només de la sorpresa
vam escapâ el dido i jo.
I els dos, veient el baluard
perdut i sens esperança,
contra l'assassí covard
que aixís ens feu degollar
vam jurar odi i venjança.

ANT. I vós el coneixereu?

GUI. Ell, l'assistent i el soldat,
es van gravâ en el cor meu,
com marcat queda en la neu
el peu de qui l'ha petjat.
Qui sols no els coneixeria
és mon tinent, el didot,
que havent anat aquell dia
al fort, per fer'm companyia,
ni ja recordar-se'n pot.
D'això an el fi de la guerra
dos mesos varen passar,
i amb uns quants braus, per la serra
tornar a la nostra terra
pel prompte vam disposar.
. . . . . .
Començava a llustrejar...

Va espuntar somrient l'albada,
i un bon pagès vam trobar,
que amb sos bous devia anar
a llaurar-ne una mojada.
—Noi!—digué quan em va veure.
—I ella?—vaig dí amb alegria.
I ell que em contesta:—Em vols
[creure?
Véste'n... no la vulgas veure,
i pensa que el cel ho envia.
No queda més alenat
l'ocell, quan l'atrau la serp,
del que jo estava, i, esverat,
quedí com qui diu, clavat
sense saber lo que fer.
Llavors, baix amb el didot
vegí que el pagès parlava,
i que sense dir ni un mot,
el didot, plorava i tot
quan el pagès se n'anava.
—Noi!—digué quan em va veure.
—I ella?—vaig dí en ma agonia.
I ell que em contesta:—Em vols
[creure?
Vés-te'n... no la vulgas veure,
i pensa que el cel ho envia.
Sentir això i arrencar
a córrer cap a la vila,
fou ràpid com el pensar,
quan veig que em ve a deturar
el recadê, amb una pila.
—Noi!—van dir quan em van veure.
—I ella?—vaig dí en ma agonia.
I un que em contesta:—Em vols
[creure?
Vés-te'n... no la vulgas veure,
i pensa que el cel ho envia.
Qui si un cor com jo té amant
un martiri així suporta!...
—Què és!—vaig cridar ja expirant.
I el didot... balbussejant,
va dir a l'últim...—Es morta!

ANT. (Déu misericordiós!)

GUI. —Mentida!—vaig dir.—Mentida!
Jo creure que morta fos
quan vivia jo dels dos,
i era sa vida, ma vida!

ANT. I era mentida realment?

GUI. Vritat fatal i espantosa!
Al fi, en la part del torrent
se sentí un cant imponent,
com veu del cel misteriosa,
i jo vegí, amb el dolor
que temo encara que em làquia,
els ministres del Senyor
entonant el cant de mort
amb la creu de la parròquia;
les endolades donzelles,
portant encesos els ciris,
com dos enfilalls d'estrelles,
una anda que les més belles
duien pàl·lides com lliris,
i en ella una caixa blanca
coronada amb blanques roses,
que, en el damunt de la tanca,
hi posà el vent una branca
d'eures, encara ufanoses.
Això vegí, i si ho dubtava,
junt amb l'eura que s'enfila
al despulla's, m'ho provava
una òliba, ai! que xisclava
al tocâ a morts en la vila.
. . . . . .

ANT. (Vet-aquí, doncs, perquè l'eura
treu de per tot lo segon!)
I vós... presumiu on són
els traidors que voleu heure?

GUI. No.

ANT. I sabeu els seus noms?

GUI. Sí.
L'un, el capità Querolt,
l'assistent Ruiz, i si es vol
el soldat Pere Argemí.

(*En aquest moment surtiren cap a fora amb la portadora Andreu i Joan, i l'últim, al sentir el nom, se sorprèn i queda un xic parat.*)

JOAN Ah!

TOTS Què?

JOAN Res... que s'ha enganxat
això de la portadora.

(Se'n va precipitadament mentre Guillem l'ha mirat fixe.)

GUI. *(Alçant-se.)*
Aquest mosso es el soldat!

ANT. Què haveu dit!

GUI. Es l'Argemí.

ANT. Si aquest es diu Joan Rubí...

GUI. Donques a fe m'ho ha semblat.

ANT. Això és només que la idea
de vostra exemplar venjança
vos dóna sempre frisança
fixe en aquesta taleia.

(Torna a entrar Andreu i un altre mosso amb la portadora plena.)
Donques i En Joan?

AND. S'ha quedat
perquè té una aresta al peu.

(I desapareix amb el mosso per la porta de sempre.)

ANT. I vós ben del cert sabeu
que aquí els traidors han restat?

GUI. Un cop que jo a l'enemic
d'aprop vaig veure avançant,
en Querolt era ajudant
de camp del Duc de Bervich.

ANT. Doncs jo us aprovo l'intent
d'acabar fins amb sa raça.

(Surten amb la portadora, Andreu i Robledo, que al conèixer a Rocafort se sorprèn i després fa esforços per a dissimular.)

ROB. Ah!

(Se'n va amb la portadora mentre Guillem el mira fixe.)

ANT. Què feu?

GUI. Oh!

ANT. I doncs, què passa?

GUI. Oh! aquest sí que és l'assistent!
(I va a buscar la manta.)

ANT. Què assistent! Si és un dels mossos
que tinc fa anys per les sureres.

GUI. M'ho dieu de veres? *(Recelós.)*

ANT. De veres;
sinó que són tan farsosos...

GUI. Doncs, sinó que sé que vós
sou incapaç de mentir,
quasi m'atreveixo a dir
que, per mi, són aquests dos.

ANT. Ve de què en la recordança
del que us passà, vostre cor
més que pel record d'amor
batega pel de venjança.

GUI. I és perquè quan sa ira em most
els meus germans del baluard,
que assassinà un vil covard
tenint la confiança nostra,
i miro tant noble i pura
aquell llac de sang fangosa
que l'escletxa de la llosa
brufa entorn sa sepultura,
de tot mon amor m'oblido,
i flameja la venjança,
i fins somric d'esperança,
quan venjança i odi crido,
perquè venjança el cor vol
del traidor...

(Quatre versos abans havia sortit el Marquès vestit de pagès, i sens dir res se'n va cap al fons amb la manta arrossegant; ell no reconeix a Guillem, me aquest queda tan astorat que no pot dir res ni es pot moure, seguint-lo amb la vista, fins que quan ja fa estona que el Marquès ha desaparegut, torna en si.)

GUI. Oh!! *(Grans pauses.*

ANT. Què?... Què passa

GUI. Maleïda siga sa raça!

ANT. Què!

GUI. *(Delirant.)*
Que aquest és En Querol.

ANT. Penseu per Déu!... *(Guillem s'arma.)*

GUI. M'heu venut!

ANT. Jo!...

(Guillem impacient perquè no troba tot lo que busca.)

GUI. Conteniu sa fugida!

(Els sentinelles del fons apunten cap allà on ha fugit el Marquès, cridant:)

CENT. Alto!

(Guillem horroritzat a la idea de què li matin son enemic, els conté de fer foc.)

GUI. *Alto* !... Amb vida ! Amb vida !
Prou ja qui el mati ha viscut !
(*Surt corrents.*)

ESCENA XI

ANTON, després ANDREU i JOAN.

ANT. He fet tot lo que podia
i lo que siga serà ;
si bé veig ara amb més calma
que, perill, no ni haurà cap.
Jo li he enganyat dient-li
per a cada u un nom fals,
i encara que ell descobreixi
tot seguit aquest engany,
com que ells no són els que ell busca
res tal engany li farà,
i més estant com ja estava,
quasi a punt de perdonâ'ls.

ESCENA XII

ANTON, ANDREU.

AND. Estem sols? (*Mirant per tot.*)
ANT. Sí.
AND. Vull mirar...
ANT. T'he dit que sols. Sents, Andreu?
AND. Es que saber-ho podeu
solament vós.
ANT. Pots parlar.
AND. Recordeu que em vau dî un dia
que si jo mai veiés res
de la Blanca i el Marquès
tot seguit vos ho diria. (*Misteri.*)
ANT. Ah ! sí... perquè maliciava
d'alguna cosa que veia ;
però ara he vist que el que creia
era només que ho somniava.
AND. Això creia jo com vos,
però, sent vós el seu pare,
no sé si sabreu lo d'ara.
ANT. Què?
AND. Que es casen.
ANT. Qui?
AND. Ells dos.
ANT. Saps que si la broma em pesa
te'n pots potser penedir?
AND. I bé, home, això és un dir ;
no es casa, però és promesa.
ANT. Andreu !
AND. Ah ! Si us enfadeu
ja us ho diré una altra estona.
ANT. Déu meu ! Déu meu ! Oh ! Enraona.
AND. Va passâ ahî el que sabeu...
ANT. Què?
AND. Que quan amb ses tramoies
va guanyâ aquell la jugada,
va quedâ ella desmaiada
caient-li totes les joies.
ANT. Ves-te explicant.
AND. Vós aquí
vau quedar com si tal cosa,
fins que sortint amb la Rosa
les joies vam recollî.
Llavors vam portar a dalt
a la Blanca, a pes de braços,
i fent lo que en semblants casos
ja tots sabem que fer cal ;
li desfeia jo el cabell
i ella el collaret li treia,
quan reparem que li queia
de dins del pit un anell.
ANT. I és un anell dels de casa? (*Neguit.*)
AND. Ja l'hauria conegut !
Es d'ell, perquè hi ha un escut
com el del pom de la espasa.
ANT. Déu misericordiós !
AND. Mireu ! (*I li dóna l'anell.*)
ANT. (*El pren.*) Oh !
(*Horroritzat al veure'l.*)
AND. Anton ! què us passa?
ANT. (*Mira l'anell.*)
(Maleïda siga sa raça !)
AND. Eh quin diamant més hermós?
ANT. (Oh, sí ! Damunt ma deshonra
molt deu brillâ amb sos cairells,
quan té, més de lo brill d'ells,
tot el brill de la meva honra !)
AND. Jo, quan l'he vist, com si fos
que ja sigués dels de casa,
he callat lo de l'espasa
i he pensat dâ-us-el a vós.
Per més que ella, neguitosa,

i sens sossegâ un instant,
tot avui ve preguntant
si hem trobat alguna cosa...

ANT. Oh! Impossible! Impossible!
No pot ser tanta vilesa!

AND. Veiu-se-la aquí, Marquesa!

ANT. (Hi ha ansietat més terrible!)
Aon és? (*Com delirant.*)

AND. Qui?

ANT. La Blanca.

AND. Allà.

ANT. Que entri al punt.

AND. Mes...

ANT. Com el vent.

AND. Mes si ella...

ANT. He dit que al moment!

AND. Bé, home, bé... ja vindrà. (*Se'n va.*)

ESCENA XIII

ANTON, aviat BLANCA

ANT. Ara la vrîtat sabré!
Mes la que ja estat perjura
no em pot mentir per ventura?
Ja sé com... la sorpendré.

BLA. Pare!

ANT. Mira! (*Mostrant-li l'anell.*)

BLA. (*Crit i cau agenollada.*)
Ah! ¡Pietat!

ANT. Miserable!

(*En un accés de furor va furiós cap a ella, quan es conté de sobte.*)
Ves!

BLA. Oh! Pare!
Soch innocenta!

ANT. I encara!...
Véste'n pel cel!

BLA. Si he faltat
culpeu-ne sols a ma estrella.

ANT. I jo, contra el meu honor, (*Per si.*)
salvo a n'el deshonrador,
i al salvâ'l l'allunyo d'ella!
I jo que en mes mans tenia
sa vida per pagar'm l'honra,
l'he salvat, fent ma deshonra
quan matar-lo aquí podia!
Miserables!

BLA. Oh!

ANT. Inhumans!
Per tenir-lo en ma presencia
tota ma sang... ma existencia
per tenir-lo entre mes mans!

MAR. Anton! (*Crit desesperat, fora.*)

ANT. Oh!

(*En Blanca d'horror immens, n'Anton d'una alegria delirant.*)

BLA. Pare!

ANT. Ves!

BLA. Pare!

ANT. Blanca!

(*Crit que acovardeix a Blanca.*)

BLA. Pietat! (*Tremolosa.*)

ANT. Al moment!

(*Blanca no se'n vol anar, mes son pare la va seguint senyalant-li la porta de l'esquerra; mes ella s'atura a cada pas per parlar; mes la mirada dominant de son pare li priva, fins que, desapareixent ella, ell la tanca.*)

BLA. Oh! maleït mon jurament!

ESCENA XIV

ANTON, el MARQUES

MAR. Anton!! (*Entrant agitadissim.*)

ANT. Oh!

(*Amb alegria immensa, agafant-lo per la mà i tocant-lo com si cregués que amb ell té el més gran tresor.*)

MAR. Sí. Temps hi ha encara...

ANT. Sí...

(*No pot dir res més de tanta alegria al veure'l.*)

MAR. Salveume!

ANT. Oh... sí, sí!

MAR. Ja era lluny... m'ha conegut...

ANT. Sí!

(*Mirant a tots cantons i pensant aon el podrà amagar.*)

MAR. Salveume o só perdut!

ANT. Ah!

(*I acudint-li un lloc, el fica dins la cambra de la dreta.*)

ESCENA ULTIMA

ANTON, GUILLEM, LLATZE, VIGATANS, amb fanals encesos, i els indicats

GUI. Per força ha de sê aquí.
ANT. Oh!
(*Al sentir la veu de Guillem i girant-se d'esquena a la cambra que ha tancat amb clau, sense treure la mà de la clau.*)
GUI. Sortiu... perquè perilla
(*A dos que se'n van.*)
que pogués saltar per l'hort
mentre jo...
(*Els vigatans passen de l'un cantó a l'altre com si registressin. Ell va cap a la porta que guarda Anton i li diu:*)
feu-me el favor...
ANT. Es la cambra de ma filla.
(*Guillem queda un moment com sorprès, mes al prompte comprèn tota la idea d'Anton i fent un Ah! que inclinant-se vol dir que ell, cavaller, mai envairà la cambra d'una dama, indica que lograrà perçò la seva.*)
GUI. Ah!
ANT. Sé que sou cavaller
i que sabreu respectar-la.
GUI. Ben segur podeu deixar-la.
(*En aquest moment apareixen tres o quatre amb Llatze, que vénen de registrar, i queden parats cada u en sa porta, amb son fanal.*)
Hi es?
LLA. En lloc.
GUI. Doncs al celler.
LLA. I aquets dos?
GUI. Amb ells a l'hort.
(*Els dos se'n van per la porta del fons i Llatze per una lateral, Guillem tanca la porta traient la clau del pany, Anton tanca també la seva porta, de manera que tots dos tanquen a un mateix temps.*)
ANT. (No hi tenia en va esperança.)
GUI. (Oh! Es la clau de ma venjança!)
(*I guardant-la amb alegria immensa s'asseu al primer graó de l'escala, com guardant la porta, fins, que, acabant Anton de tancar, se gira i fa idèntic joc, assentantse en una cadira.*)
ANT. (Oh es la clau del meu honor!)

ACTE TERCER

La mateixa decoració

ESCENA PRIMERA

ROBLEDO, JOAN

(*El primer donant la mà al segon, que, pel finestral de la dreta, salta a l'escena.*)
ROB. Con tiento, porque ellos duermen,
y si despiertan...
JOAN (Saltant per la finestra). La mà.
ROB. ¡Sangre!
(*Mirant la mà que li ha dat.*)
JOAN Els nusos de la corda
que fins la pell m'han alçat.
ROB. La volveré al escondite
por si pueden reparar...
(*Treu de la finestra una corda amb nusos i l'amaga en un recó.*)
JOAN Ara al celler.
ROB. No; aquí mismo.
JOAN I si es desperten?
ROB. No hay más.
Ni un rincón queda en la casa
que no esté ocupado ya
por los vigatans malditos,
y si bien nos puede hallar
aquí el jefe, al menos duerme.

JOAN Sí... i mai és tan pillardàs.
Ja veuràs tu, diga'm ara
tot lo que a tu t'ha passat.
ROB. Perdido y sin esperanza,
me dije yo:—¿A dónde vas?
Vuélvome a la Masía,
me quedo allí y Dios dirá.
Al ver que dormían todos
me he salido del corral,
hago quedito una seña,
que el Marqués conoce ya,
y fué tanta mi fortuna,
que, por las rendijas que hay
en la puerta, veo al punto
salir lo que tú verás.
(*Es treu un paper del pit.*)
JOAN Un paper.
ROB. Que dice: (*Lee.*) «Un hombre
»para ir, volando, a llevar
»un pliego, al cercano pueblo
»donde el escuadrón está;
»si lo hallas, hazme la seña
»y te doy el pliego.»
JOAN Avant.
ROB. Me tenía esto indeciso
cuando he oído tu señal.
Salgo a la ventana, veo
como en el barranco estás,
cojo una cuerda, hago nudos
en ella, cual viste ya,
la arrojo, la ato, tú sabes,
y aquí estás para mi plan.
Tú dirás si tus percances...
JOAN No em cal, perquè són iguals,
ROB. Pues dilaciones a un lado
y di si nos servirás.
JOAN Sí, perquè ens hi va la vida,
segons veig, als tres plegats.
ROB. ¿A ver cómo el escuadrón
viene aquí, de Viladrau,
no quedando más recurso
que el de ir el pliego a llevar?
JOAN Sí que és comissió exposada!
ROB. I no creas que si allá
no voy, sea por el miedo.
JOAN Ah! Bé, no, home, està clar.
OOB. Mi presencia aquí es precisa
por si el coronel...
JOAN Ja, ja!
ROB. Y ya ves que es imposible
que vaya...
JOAN (*Es decideix i es senya.*)
Per la senyal
de la Santa Creu...
ROB. ¿Te avienes?
JOAN Enemics lliurau-nos...
ROB. ¡Ba!
JOAN Déu nostre...
ROB. ¿No te decides?
JOAN Del Pare, del Fill, del sant...
ROB. ¡Por Dios!
JOAN Amén! (*Acabant.*)
ROB. ¿Qué contestas?
JOAN Dóna'm el plec i jo hi vaig.
ROB. Entonces vuelve al baluarte
para el peligro alejar.
(*I torna a lligar la corda a la columna de la finestra.*)
JOAN I ara?
ROB. Al barranco tú bajas,
yo haré la seña, él dará
al punto el pliego, lo arrojo,
y tú lo llevas.
JOAN Avant.
ROB. Servicio es este que un día
el Marqués te premiará.
JOAN (Si no fos pel meu negoci
prou vos fèieu repicâ.)
(*I saltant per la finesta, desapareix agafant-se amb la corda.*)

ESCENA II

ROBLEDO, LLATZE, ANDREU

ROB. ¿Habrá ya bajado? Sí.
Quitemos la cuerda.
(*La puja i la torna a amagar.*)
¡Ah!
Hagamos ahora una seña
y aguardo el pliego.
(*Fa un xiulet quasi imperceptible i estrany. Andreu, que en aquest moment*

ha començat a treure el cap, amb Llatze, diu :)

AND. (Què tal !)

LLA. Sí ; mes ¿no m'has dit que foren tots dos aquí dins plegats?

AND. Jo...

LLA. Calla !

AND. Què?

LLA. Per l'escletxa, no es mou ara un paper blanc?

ROB. ¡Ah ! ¡el pliego !

(*Anant-lo a pendre.*)

AND. Ara...

LLA. Calla.

i fes pujâ aquells de baix.

(*Andreu se'n va, de puntetes, al corral, mentre, Robledo, amb totes les precaucions necessàries, treu el plec de l'escletxa de la porta. Quant l'ha pres, baixa, i en la finestra, per aon es veu ja que comença a apuntar el dia, llegeix el plec.*)

ROB. «*Piat.* Sin perder momento,
»con el escuadrón volad
»a mi socorro, me tienen
»cercado y preso en el Mas.»
La fecha, el sello y firmado :
«El Marqués de Villalar.»
(*El plega i diu amb goig immens.*)
Lo arrojo por la ventana
y estamos salvados ya.

(*Va a fer-ho quan trova a Llatze davant la finestra.*)

LLA. Doncs estàs perdut com ans perquè no li tiraràs.

ROB. ¡Rayos y truenos !

LLA. No vulguis a les tempestats ni als llamps.

(*Treu la pistola.*)

ROB. ¡Oh ! ¡La maldita pistola !

LLA. Amb això, acabem volant.

ROB. ¿Qué queréis?

LLA. Aquesta carta que per l'escletxa t'han dat.

ROB. ¡Dárosla para matarme luego que vos la tengáis !

LLA. Si me la dones, prometo que ningú t'ha de tocar.

ROB. Pero... ¿quién me lo promete?

LLA. Qui compleix bé... un català.

ROB. ¡Oh ! No... Prefiero destruirla y obraréis como queráis.

LLA. (I està, borrango, per fer-ho !)

ROB. Vos mismo...

LLA. Espera't... Hi ha, per lo que veig, desconfiança, i te la trec per ma part. Farem com la mainadeta.

ROB. ¿Qué queréis decir?

LLA. Que fan toquem i toquem : tu em dones el papel a l'una mà, jo, a n'a l'altra, la pistola, i així no et puc fer cap mal, perquè tu et quedes amb l'arma, jo amb el papê i tots en paus.

(*De prompte Robledo somriu a una idea que li ha acudit.*)

ROB. Ah !

LLA. Què hi diéu?

ROB. (*Amb alegria.*) Convengo en ello, si obráis con legalidad.

LLA. Doncs a fer-ho ! La pistola.

(*Dant-la i girant-la de cara a n'ell, perquè no tinga por Robledo.*)

ROB. El papel.

LLA. A cada mà !

(*Fan el joc com s'acostuma i Llatze queda mirant el paper.*)

Corrent.

ROB. Bueno.

LLA. I la promesa : Podeu sortî en llibertat.

ROB. Sí ; mas ya que los papeles quisiste ahora trocar, dame el papel que te he dado por el plomo que aquí hay.

LLA. Ah !

ROB. ¡El papel o te atravieso !

LLA. (Hi ha caigut com un babau.)

ROB. El papel.

LLA. Doncs no te'l dono

i no apuntis així en va,
perquè, com jo ja temia
que érats tan vil com covard,
t'he donat una pistola
vella i sense carregar.

ROB. ¡Ah! ¡Maldición!

(*Dispara i només peta la pedra, deixant-lo esglaiat.*)

LLA. No t'ho deia!
Pobre home! Ja, ja, ja!
Ara dom-la, perquè, aquesta,
la tinc fins al punt de dalt.

(*Apuntant-n'hi una altra, que fa retrocedir a Robledo.*)

ROB. ¡Oh! ¡Perdón!

LLA. Perdonat erats
i no has volgut.

ROB. ¡Por piedad!

LLA. No et moguis fins que jo torni
perquè estàs per tot voltat.

(*Se'n va, rient de lo atordit que queda Robledo.*)

ROB. ¡Oh! ¡Maldición! ¡Me he perdido!
¡Si pudiera como Juan!
bajar por la cuerda!... Inútil.
Nunca he sabido... Y el dar
este papel, no tan sólo
la vida me costará,
sino que a mi amo... ¡Qué idea!
Si yo por casualidad
le hubiese dado el primero
de los dos que yo... ¡Oh! Sí tal.

(*Saca precipitadamente otro papel del pecho y lee.*)

«*Piat*: sin perder momento
»con el escuadrón volad
»a mi socorro, me tienen
»cercado y preso en el Mas.»
Oh! sí, sí; le he dado el otro
y aun me puedo salvar.

(*Va a la finestra, crida i Joan contesta amb un xiulet.*)

¡Juan!... Me oyó. ¡Allá va el pliego!

(*El tira al barranc i després diu triomfant.*)

¡Ahora Dios dispondrá!

ESCENA III

ROBLEDO, LLATZE, ANDREU, DOS VIGATANS

LLA. Agarroteu-lo i deixeu-lo
lligat al celler de baix.

(*Els vigatans obeheixen i Robledo es deixa lligar sens resistir-se.*)

AND. Me n'alegro!... torna a dí ara
que es aspre el nostre parlar.

ROB. (¡No importa, al menos, si muero,
los míos me vengarán.)

ESCENA IV

GUILLEM, LLATZE, ANDREU

GUI. Oh! Didot! (*Entrant amb la clau.*)

LLA. Què hi ha!

GUI. Què passa?
Com és que veig que és tan clar?

LLA. Perquè aviat llustreja el dia.

(*Guillem va a mirar el pany de la porta del Marquès i diu:*)

GUI. (Ell també guarda la clau.)

LLA. (Vés i vigila com sempre
que tot te serà pagat.)
(*A Andreu, que se'n va.*)

(*Mentrestant, Guillem, ha obert la porta del fons.*)

GUI. Ja que sols ens trobem ara,
vejam què m'heu d'innovar?
Les portes de la masia
estan tancades?

LLA. Amb clau.
Jo me les guardo a la faixa,
i d'aquí, no en surt ni un gat.

GUI. Els dos que van escapar-se
ans que el Marquès, tornaran?

LLA. Jo n'he fet baixâ un ara
lligat al celler de baix.

GUI. L'altre?

LLA. No l'hem vist encara.

GUI. Doncs procureu-lo trobar.

LLA. Al que hem pres, ja fa una estona,
l'havem sorprès estirant
aquest paper, de la porta
que al coronel té tancat.

GUI. Com? (*Prenent el paper.*)
LLA. Li daven per l'escletxa.
GUI. (No sospitava jo en va.)
Ira de Déu!
LLA. Qué?
GUI. (*Llegint.*) «Un hombre
»para ir, volando, a llevar
»un pliego al cercano pueblo
»donde el escuadrón está.
»Si lo halláis hazme la seña
»y te doy el pliego.»
LLA. Oi tal!
GUI. I creieu que no han de fer-ho?
LLA. Queda del tot descansat.
Si l'he sorprès dant-li l'ordre,
no l'haurà anada a dur pas.
GUI. Gràcies, didot... mentre dormo...
LLA. Jo vetllo sempre... ja ho saps.
GUI. Ara escolta en calma.
LLA. Digues-la.
GUI. Tu em vas dir que ben confiar
puc amb l'amo de la hisenda.
LLA. Sí.
GUI. Doncs passa un cas estrany.
i ja saps que des d'ahir vespre,
al Marquès estem guardant.
LLA. I creieu que és allí dintre?
GUI. Sempre així ho he sospitat.
Mes ara que aquesta carta
veig firmada, i dient tu ja
que aquí has vist com per l'escletxa
de la porta s'ha passat,
no hi ha dubte que aquest home
a n'el Marquès vol salvar.
LLA. No ho crec, perquè em fa la cara
de sê un home molt com cal.
GUI. Mes mireu!...
LLA. Tot lo que vulguis.
Esbrina-ho tu i ho veuràs.
GUI. Doncs així que ell es desperti,
trenco el glaç i s'ha acabat.
(*Crits forts a dins.*)
Que mori! Mori! Sí... mori!

ESCENA V

GUILLEM, LLATZE, ANTON, ANDREU.

LLA. Què és això?
GUI. Què passa?
ANT. (*Apareixent al sentir els crits.*)
Què hi ha?
(*Posant-se amb els braços estesos davant de la porta del Marquès, com per guardar-la. Llatze va a guaitar al fons i al tornar diu:*)
LLA. No, no és rê... Els nostres que criden
perquè s'estàn barallant.
ANT. (Justament quan jo somniava
que se m'anava a escapar!)
(*Apareix Andreu corrents.*)
LLA. Què ha sigut, Andreu?
GUI. Què volen?
AND. Que, no sé com és estat,
que un s'ha tret allà una carta,
firmada pel general
de Barcelona, que diu
que, si es van junts a entregar,
els hi perdona la vida
i els hi dóna, a tots, un grau.
GUI. Ira de Déu!
AND. I ara vénen
perquè es volen entregar.
LLA. Si jo vaig allà!...
GUI. Oh, Llatze!
Que entrin i ells s'esplicaràn.
(*Andreu se'n va i entren els vigatans.*)

ESCENA VI

GUILLEM, LLATZE, ANTON, ELS VIGATANS, que entren valerosos; mes, acovardint-se al veure a Guillem es treuen la gorra, i cap d'ells gosa a parlar.

VI. 1. Ja veuràs jo, quan el trobi,
si em sentireu parlar clar!
VI. 2. I si no ho volgués?
VI. 1. Per força!
VI. 2. Per força!
VI. 1. (*El joc.*) Ah! (El comandant!)

GUIL. (*Irònic.*)
Bon dia i bona hora, invictes!
VI. 2. (*Tocant per sobre al que no gosa.*)
Vaja! Cuita.
VI. 1 Calla.
VI. 2. Aviat!
VI. 1. Jo... és dir... no... aquests volien,
si ho volgués el comandant...
(*I va rodant la barretina, no podent-ho dir.*)
LLA. I feu això i de vergonya
aquí la cara no us cau!
GUI. Llatze!
LLA. Callo.
GUI. Sé el recado.
Vos voleu anâ a entregar,
i, com, fent rodar la gorra,
tu no trobaries mai
un motiu per deixar ara
a qui com fill t'ha estimat,
jo et diré que perçò sobra
que tu te'n vulgas anar,
i, si després que un instant
m'haureu tots junts escoltat,
persistiu en tal idea,
des d'ara us deixo el pas franc.
LLA. Doncs jo si un d'ells...
GUI. Llatze!
LLA. Callo.
GUI. I com ells escolta en pau.
Hi havia, ab reialmes per dot,
una pagesa... comtesa.
Qui seria, que, pagesa,
va arribâ a ser reina i tot!
Senzilla, essent perçò fina,
com correspon a una noble,
volgué que els seus fills, del poble,
portessin tots barretina.
Porteu-les, digué, i pel món
passegeu-les sempre amb glòria,
de Grècia conten l'història,
i la sang de Jofre són.
I ells obeiren, i ella, agraïda
a la bondat dels seus fills,
per allunya'ls-hi els perills,
donava amb gust fins sa vida.
—Si lo teu cor desolat,
digué, tens per l'amargura,
jo et don una Verge pura
al bell cim del Montserrat.
Si tems per fams com aquelles
de les edats més antigues,
jo et don faldades d'espigues
enflocades de roselles.
Si santa pau vols guardar,
com els tresors en tes arques,
tens les costums del patriarques
i et dono la santa llar.
I així els deia, i així els dava:
per la primavera, flors;
i ninetes pels amors,
i oliverars que esmaltava,
i fruiters i lleis i or,
i un cel bell com l'esperança,
i riquesa, i quant alcança
la immensitat del seu cor.
En això, vingué un tirà.
Per nostra sort desditxada
la comtessa, endogalada,
davant nosaltres està,
i si a la que ens ha donat
tresors, i fruits, i alegria,
i pa pels fills, i una aimia
que el nostre cor ha adorat,
ara abandonar voleu,
perduda i sens esperança
ni solament de venjança,
ja que entregar-vos penseu;
aneu, i encegats per l'or,
a sos botxins entregueu-vos;
però ans, el cor arrenqueu-vos,
perquè... l'ingrat... no té cor!
ANT. Bé, fill!
VI. 1 Veus?
VI. 2. (*Excusant-se amb el* 3.)
Tu...
VI. 1. (*Amb el* 4.) Tu!
VI. 2. Ell que diu!...
GUI. Faci-ho que no ho vulga creure.
Jo, abans mort, que voler veure
el moment en què partiu. (*Se'n va.*)
ANT. Oh, quin cor! (No tingueu pô

que se us entreguin per ara.)

(*A Llatze.*)

LLA. (I si dubtessin encara,
ara els decideixo jo.)
Escolteu-me ans de pensar
en decidir vostra empresa,
perquè ha fet més la pagesa
del que ell us vol recordar.
Com un pèsol aixerida,
i riallera com hermosa,
per fer sa terra ditxosa
donava amb gust fins la vida.
Vols estar enamorat
d'una boqueta riallera?
Aquí en tens, com la cirera
que una cuareta ha picat.
En vols sols per fer l'alet?
Doncs n'hi ha amb roses per galto-
enflocades sabatones, [nes,
i cossos com cantarets.
Et vols divertî amb treballs
trobant sempre perills nous?
La cucaina, corre els bous
i anâ amb els Xiquets de Valls.
Vols poder beure distret
tot veient el sol i estrelles
i lluna i mil maravelles?
Doncs ja pots beure a galet.
Vols instruments eixerits?
Sacs de gemecs i tenores,
i tamborí a totes hores
i flubiols de dia i nit.
Vols ballar? Quasibé és massa
per ballar tanta tabola!
Contrapàs i farandola,
bolangera i rams de plaça,
i sadana i tirabou
i ballar fent el castell,
i quan el ball ja es fa vell,
amb mil coses fer-lo nou.
Pots ballar trencant morratxes,
pots ballar vanos i coques,
i pots fer sortija d'oques,
si per córrer t'emborratxes.
I entre això, i festes majors,
i pesqueres, i caceres,
i sortija amb badoqueres,
i ballades de senyors,
i aplecs i fira i mercats
i romeria i cantades,
i caramella i fontades,
i dèu mil gustos plegats,
tant fan alegrar la vida,
que, si aneu amb el d'Anjou,
i us ho priva, de segû
vos moriu tot de seguida.

VI. 1. I té raó.

VI. 2. Sí que és així.

LLA. I us heu de desenganyar.
Les cames, són per ballar,
i el botet, per beure vi,
i les noies, per l'amor,
i les coques, per ballades,
i els braços, per dâ abraçades,
i per guardâ-ho, el valor.
O sinó, ja que el Duc ve
i ho treu tot, segons ja és fama,
talle-us mans, braços i cama,
perquè rê us serveix de rê.

VI. 1. I té raó!

VI. 2. Com que és així.

VI. 1. Jo no em moc per mal que n'isca.

LLA. Visca Catalunya!

TOTS Visca!

LLA. Morireu per ella?

TOTS Sí!

LLA. Aneu, doncs, al vostre lloc
i molt seny a rebel-lar-se.

VI. 1. El qui arribi a embolicar-se...

VI. 2. Saps qui en té la culpa? En Roc.

(*I contents i abraçant-se se'n van pel fons.*)

ESCENA VII

LLATZE, ANTON, GUILLEM.

LLA. (Ja pot ser l'home tossut;
que quan un s'explica bé...)

ANT. Molt bé, Llatze!

LLA. (*Infatuat.*) Prou que ho sé.

GUI. Diuen?... (*Apareixent.*)

LLA. (*Satisfet.*) Ja els he convençut.

GUI. (Ja ho sabia ; tenen cor
i si els toca el sentiment...)
Veste'n, que vinc jo al moment.
LLA. (I ara em treuen, pel favor.)
(*S'ouen murmulls, fora.*)
GUI. Què és això?
LLA. Que potser troben
ara a n'el que els seduia,
i el pengen.
ANT. Ave Maria!
GUI. Pobres d'ells si sols ho proven!
(*I se'n va precipitadament pel fons.*)

ESCENA VIII

LLATZE, ANTON.

LLA. Quin cor! Si no estigués trist
no el pagaven ni a pes d'or!
ANT. Voleu dir que té bon cor?
LLA. Com jamai cap se n'ha vist.
Quan el criava la de casa...
és dir... no ara... ja fa anys...
Si veia a n'els seus companys
posant gatoses a l'ase,
o fent cego algun ocell
o clavant les sargantanes
sense cua... No en tinc ganes,
i sempre que penso en ell... (*Riu.*)
ANT. S'hi enfadava?
LLA. Els agafava,
els duia per les orelles,
i amb canyetes, com a n'elles,
mentre que els aturmentava,
els deia :—Ja que dolent
ets tu per les sargantanes,
ara que perdó em demanes
jo ric i et dono turment.
ANT. (Encara amb el seu bon cor
puc tenî alguna esperança.)
LLA. Si no fos per la venjança
i aquell endiablat amor!...
ANT. Ho crec, perquè ho duu a la cara.
LLA. Oh! Si vós li haguessiu vista!
Ara la té flaca i trista...
i li tindrà més encara.
Però abans... vaja un parell!
La dida, que ja era grossa
i que feia aquella tossa,
portant-lo, tan gras, a n'ell...
Tothom :—Ai, quin noi més gros
I que hermós! (*Extasiant-se.*

ESCENA IX

ANTON, LLATZE, GUILLEM.

GUI. (*Escarnint-lo.*)
Que hermós! Babau
LLA. Jo!...
GUI. A fe de món us escau
que sempre em trobi així amb vós
(*Llatze se'n va sufocat.*
LLA. (*Tornant endarrera perquè tecorda.*
Ah!
GUI. Què hi ha?
LLA. (*Dant-li una carta.*) De Sardanyola.
GUI. I quan l'has rebuda?
LLA. Avui.
(*Guillem l'obre i de sobte, com si li cremés la mà, li torna.*)
GUI. De la mare!... No la vull.
LLA. Mira que si es desconsola...
GUI. Ja us he dit cent cops que no,
i vejam quin l'últim és!
No en vull veure mai cap més.
LLA. (Vaja ; una altra a n'el recó.)
(*Se'n va.*)

ESCENA X

ANTON, GUILLEM.

GUI. Anton, us tinc de parlar.
ANT. Jo també a vós.
GUI. (No m'enganya.)
Sobre la conducta estranya
que ahir vareu observar.
ANT. Ara comprenc que he fet mal.
Jo, al voler salvar sa vida,
devia di-us de seguida :
—Aquí guardo al criminal.
Mes, ans que el vostre furor
el destroci en un moment,
deixeu que un compte pendent

ne saldi amb ell mon honor,
donant-me sols un instant,
ja que ma honra amb ell s'estrella.

GUI. No puc, Anton ; penseu que ella
m'està en la tomba esperant.
Penseu que he rodat el món
per trobar lo que us excuso,
que de set d'amor m'abruso,
i allí murmura la font.

ANT. Doncs jo us jur que està voltada
d'etzevares i esbarzer,
i que, si no el veig primer,
ha de ser sagnant l'entrada.

GUI. Mes qui al veure mos agravis
té per oposar-hi dret?
Quan jo estic morint de set
qui m'aparta el doll dels llavis?

ANT. Qui de sang ne va regar,
com vós, els camps de sa terra.
Qui va dâ els fills per la guerra
que ara vós voleu venjar.
Qui per molt semblants motius,
pare amant, dant-li com arres,
per defensar'n quatre barres,
en va donar quatre rius.
Qui dirà sempre amb l'ardor
del que son nom idolàtria,
que si tot m'ho ha prés la pàtria,
no em prengui quan menys l'honor.

(*Pausa, durant la qual, Guillem, reflexiona profundament. Anton guarda recelós la porta i espera ansiós la resposta.*)

GUI. I quan l'honor que vós dieu
n'hagi amb ell saldat son compte,
vós jureu donar-lo?

ANT. I prompte.

GUI. Doncs aquí amb ell sol quedeu.

ANT. Oh! Gràcies!

GUI. Jo espero allí
guardant per ell una espasa.
Torni l'honra a vostra casa
i en pau deixeu-lo per mi. (*Se'n va.*)

ESCENA XI

ANTON, BLANCA.

ANT. Oh, quin cor! Si l'honra meva
vol el Marquès restablir,
m'atreveixo a conseguir
fins la salvació seva.
Blanca! (*Cridant.*)

BLA. Pare. (*Apareix temorosa.*)

ANT. El parlar
ja entre tu i jo està de sobra:
quan la calma el cor recobra,
dignament l'hom deu obrar.
(*Va a la porta del Marquès i l'obre de bat a bat.*)
El Marquès cap aquí ve;
demana a ton cor ajuda
per a que ell, ta honra perduda,
et torni com puga sê,
advertint-li, que la sort
tant l'entrega a ma venjança,
que és eixa honra sa esperança,
i és ma deshonra sa mort.

BLA. Mes no haveu pensat...

ANT. Allí
sa resposta amb àhsia espero.
(*Se'n va.*)
(*Blanca, al ser fora son pare, esclata en un plor, i agenollant-se davant la Verge, diu:*)

BLA. Tu, que veus mon desespero,
tu, tindràs pietat de mi!

ESCENA XII

BLANCA, MARQUES.

MAR. Ets tu, Blanca, qui m'ha obert
fa un instant, aquesta porta?

BLA. Jo, que amb l'esperança morta
vinc a cridar al desert.

MAR. Oh! Les ires del cel són
que jo ara altiu desafio!
El meu secret, no el confio
ni per salvâ amb ell al món!

BLA. Resposta que ja sabia
mon pobre cor de memòria;

mes sé d'un somni la història
que té el to de profecia,
i, encara que inútilment
el sabràs, per si sencera
vibre en el teu cor de fera,
la corda del sentiment.
(*I anhelant i amb entonació, comença* :)
D'una rica hisenda filla,
prop d'un riu que mos prats banya,
brillava entre els meus, com brilla
la boniquesa senzilla
de les flors de la muntanya.
Una tarda, de tornada,
quan ja entrava ardent l'istiu,
al baixar del mont cansada,
vaig asseure'm extassiada
a la voreta del riu.
Qui dorm amb un pensament,
el seu pensament somnía,
i... lo somni, escolta atent,
mentre del riu el corrent
adormida em reflectia.
Les eures murmuradores,
al passar, fent-me promeses,
deien fets de grans senyores
i rondalles de pastores
que havien sigut princeses.
Quan tot plegat, cobert d'eura,
per la rosada espurnada,
un gran finestral vaig veure,
i, per ell, el cap va treure,
coronat d'or, una fada.
Era la Supèrbia.—Blanca,
em digué amb veu majestuosa,
res per ta ventura et manca
i en est finestral es tanca
tot quant pot fer-te ditxosa.
En est finestral, ton cor,
ni deu batre impassible,
i a la pàtria i a l'amor,
i fins, si convé, a l'honor,
deus trepitjar insensible.
Així, i sentint imperiosa
només la veu de l'orgull,
veuràs com l'eura ufanosa,
per ta diadema preciosa,
ses riques perles recull.—
Digué, i jo sentia encara
el dolç ressò de sa veu,
quan, Geni, que el riu amara,
d'escuma i algues, se'm para,
flotant pel riu, davant meu.
—De la rosada les perles,
em diu amb veu amorosa,
el cel de mi baixa a haver-les,
i si tu perles vols fer-les,
me les deus tornar plorosa.
Jo, que humil t'he vist abans,
de lo teu orgull m'espant,
fes-ne, més si per replans
perds un sol de mos diamants,
tu me'l pagaràs en plant.—

MAR. I mon cor pot estimar
a qui en somnis creu encara?

BLA. Es que el somni, Marquès, ara
s'ha cabat de realitzar.

MAR. Blanca!

BLA. Jo, sempre orgullosa
i ambicionant sols grandesa,
no he sigut dels meus promesa
per no ser mai d'ells esposa,
i perquè pugueu beu creure
que és cert el somni fatal,
trobí un dia el finestral
de la fada, voltat d'eura.
Allí em va cridar l'amor
i allí jo el vaig despreciar,
la pàtria allí em va cridar
i allí li vaig tancâ el cor;
i així, sols per l'orgull presa,
el dia que allí us vaig veure,
em féu amb ses perles, l'eura,
ma corona de Marquesa.
Corona que ella va fer
i que mon front no ha cenyit!...
Fruit del meu orgull maleït
que un altre orgull va desfer!

MAR. Ires del cel!

BLA. I m'espant
perquè al girar-me resolta
veig ja per tot quant em volta
que el riu es vol cobrâ amb plar

AR. Oh, aquest anell maleït!
LA. El meu pare va trobar-lo
i ell per sa honra vol guardar-lo.
AR. I tu el secret no li has dit?.../
LA. No, per desditxa!
AR. (*Com boig.*) Adéu, Blanca!
LA. Per pietat, Enric! Per ella!
AR. Maleïda, Blanca, l'estrella
que al mig de mon camí em tanca!
Què vols? Què et puc contestar
a tot lo que tu em dius ara?
LA. Pensa que avui és la mare
la que t'ho ve a suplicar!
Jo no temo ja el dolor
ni el dec temê; a la pagesa
que ha somniat en ser Marquesa...
fas bé... destroça-li el cor!
Mes ella, pobre àngel meu!
Ella, tan encantadora!...
Ah, no, Enric, no; crim est fóra
que ni el pot perdonar Déu!
Jo dec seguir-ne ma estrella
sia o no sia horrorosa...
Mes ella, Enric, tan hermosa!
Pobreta! Què t'ha fet ella!
'ausa; *plor de Blanca. Lluita en el Marquès.*)
AR. I bé... I què creus que puc fer?
LA. (*No gosant.*)
El meu pare és vigatà
del partit del capità...
Fes-li aquest secret saber,
i, sabent que ha fet el pare
tant pel partit que ell defensa,
no pensa errada qui pensa
que podrà salvar-te encara.
AR. Mai!
LA. Mai, dius?
AR. A aquest preu, mai.
LA. Pensa que així fins perilla
l'existència de ta filla.
AR. No.
LA. Ai, el cor! Quin esglai!
Quin orgull, Déu, el seu és!
Jo l'he sacrificat ara
a n'el meu amor de mare!...
Ell... no el sacrifica a res!
MAR. Si em duu ma estrella a morir,
miraré per l'existència
de ma filla i per sa herència...
Res més per ara et puc dir.
BLA. I en dar-li res has pensat!
Que no tens cor, clar veig ara!
Si amb ta mort li prens un pare,
què li vols dar, dissortat?
Veste'n, doncs! Ves a morir!
Jo et veuré anar-hi serena,
jo reprimiré ma pena,
perquè jo no dec patir.
Jo m'eixugaré lo plor
que del cor vol brollar ara,
amb el foc d'amor de mare,
que veig que és el sol amor.
I així, ja que tu, el seu pare,
l'abandones a sa estrella,
jo no dec sofrir... per ella,
per deixar-li, quan menys, mare.
MAR. I no podrà obtenir un mot
ja de tu el cor que t'adora?

ESCENA XIII

Els mateixos, ANTON, que apareix creuat de braços i diu:

ANT. No.
ELS DOS Ah!
MAR. Ell!
ANT. (*Amb intenció.*) Ta filla plora.
(*Al sentir aquestes paraules Blanca reacciona i diu amb orgull.*)
BLA. Sí... so mare abans que tot.
(*A Anton.*)
Vós, perquè així no us humilla,
dieu, amant-la:—La detesto.
(*Al Marquès.*)
Vós... moriu... Sols jo li resto.
(*Els dos li volen parlar, mes ella, contenint-los, els diu majestuosament:*)
Vaig a vetllar per ma filla!
(*I, pujant l'escala, desapareix per la seva cambra.*)

ESCENA XIV

ANTON, MARQUES.

MAR. Déu ho vol! Almenys així
he acabat ja en son amor!
ANT. Mes vol vostra negra sort
que ara comenceu amb mi.
MAR. Vós!
ANT. Sí, jo... Jo que ara us dic
que haveu vilment abusat
de una hospitalitat
que us vaig donâ amb cor d'amic.
Jo, que veig amb lo dolor,
que ha mort tota ma esperança,
que, en pac de ma confiança,
vós m'haveu robat l'honor.
Jo, que vinc aquí, amb l'ajuda
que un cor noble em don per sort,
a dir-vos que, viu o mort,
em dareu ma honra perduda.
I no cregueu que ho demano
com ara ella ho demanava!...
Ella, dona, suplicava;
jo, encar que vell, us ho mano.
MAR. Espereu, tingueu confiança,
i, quan pugui, us juro, Anton,
mostrar clar lo que us confon.
ANT. L'honor no viu d'esperança.
MAR. Oh!
ANT. L'honor és realitat
tan veritable i tan pura
que, per dols o per ventura,
sols té el present i el passat.
MAR. Mes bé havem de resignar-nos
quan no ens empara la llei.
ANT. Ni jo vull la llei d'un rei
que ve aquí a tiranitzar-nos!
Ell l'ha feta fê en presència
del rencor que el cor li inflama,
mes, contra una llei infama,
hi ha la llei de la consciència.
MAR. Mes volgueu, Anton, pensar...
ANT. Tinc ja quan es necessita.
Al cim del mont hi ha una ermita,
dins de l'ermita, un altar.
MAR. Impossible!
ANT. Coronel!!
MAR. Quan haveu vist vós que un no
s'abaixés fins a n'el poble?
ANT. Miserable!!
(*I no podent-se contenir, agafa la ga*
veta que encadenada a la taula no
pot seguir.)
MAR. Ah! (*Fugint espanta*
ANT. Llamp del cel!
MAR. Oh! (*Al veure's salva*
ANT. Mireu si sou covard,
que ja, abans de deshonrar-me,
em vau fê encadenar l'arma
amb que us devia matar!
(*Deixa la ganivet*
MAR. Ah! No, Anton, mai ho vaig fer
La vostra honra n'és tan pura
com pot ésser la blancura
de la flor del taronger.
ANT. I puc escoltar-te? No.
Assassí vil i covard
dels teus germans del baluard!
Comprens si et puc creure?
MAR. (*Sorprés de que el conegui.*) O
ANT. Vostra mort em venja al fi!
Puig qui pot dir:—Vaig matar
a n'el que em va deshonrar!
prou honrat queda per mi;
que ja que'l tenî o no honra
no sempre està en un mateix,
bé massa amb el món compleix
qui ha lluitat amb la deshonra.
MAR. Mal ho creieu vós així.
ANT. Prepareu's per si la mort
us vol donâ en Rocafort.
(*S'en va, a temps que apareix per l'alt*
porta, Guillem, amb dues espases q
deixa damunt la taula.)

ESCENA XV

GUILLEM, MARQUES.

GUI. Que és En Guillem.
MAR. (*Retrocedint espantat.*) Oh!
GUI. Jo...
MAR. En Guillem!

Gui. Oh! Et causa horror
que siga jo.
Mar. (I jo que creia...)
Gui. Sí! El cor ja no t'ho deia
perquè tu ja no tens cor!
Jo que el tinc, aquí el sentia
que em deia sempre:—Esperança!
dia vindrà de venjança,
i avui és per fi aquest dia.
Mar. Et sembles a ell per etzar,
o és que ma història endevines?
A n'ell el guarden les ruïnes
fumeroses del baluard.
Salvar-se allí una existència
hauria estat portentós!
Gui. Doncs sí! Se'n van salvar dos
per provâ que hi ha Providència.
I es van salvar, justament,
per a més desesperar-te,
els de prou pit per buscar-te
fins a son últim moment.
Mar. I ara em vols potser matar?
Gui. Si pot sê el vull matar diu!
Pregunta a l'aigua del riu
si vol anâ a parâ al mar.
Pregunta a n'el roc que bota
furient del mont a la plana,
què farà amb la flor boscana
si al parar la troba sota.
Pregunta a la serpentina
claror del llamp, si al tocar
en la soca secular
vol esberlar a l'alzina.
Pregunta'ls-ho i mor d'horror
al pensâ en la sort que et toca,
perquè com va al pla la roca,
ma espasa va a n'el teu cor.
Mar. Em vols, doncs, assassinar?
Gui. Això si jo fos com tu
partidari del d'Anjou.
Et vull només desafiar.
Mar. I si jo, com cavaller,
i capità teu i noble,
fins a tu, que ets fill del poble,
no vull baixar, què vols fer?
Gui. Anar-te a lligâ a la creu
que es troba a sortir del terme,
i quan rotlle logri fer-me,
dir així, en alta veu:
—Aquest, que tots creieu que era
el marquès de Villalar,
no és res més que un vil covard,
home amb entranyes de fera.
Fill d'un parcer que portava
una pobre pagesia...
Mar. Oh!
Gui. Orgullós va jurâ un dia
ser tot lo que es proposava.
Es marquès, i és un honor
que força és que ell idolàtria,
quan per ell vengué a sa pàtria
i a sos germans, com traidor.
Té una creu, perquè tenint,
com a vil l'ànima ingrata,
feu trocejar l'Honorata
per los malls de Felip quint.
Es baró, perquè recordi
que els seus botxins, com a feres,
van cremar nostres banderes
en lo saló de Sant Jordi.
Mar. Ah! Qui t'ha contat ma història?
Gui. Oh! La teva pobre mare
que tu has abandonat ara
per por que entelés ta glòria.
Mar. Oh! Qui sap això, no ho diu
sinó un cop en ma presència!
Vull la sang de ta existència!
Gui. Per la teva en Guillem viu.
Per ella, pel pla i la serra,
fa dos anys que no reposo,
i per ella sols, imposo
a ma pàtria inútil guerra.
Mar. Oh! una arma!
Gui. El desig teu
satisfaig amb esta espasa;
(*Tirant-li.*)
estem sols quasi a la casa,
sols, amb ta consciència i Déu.
Mar. En guàrdia!
Gui. Oh! Quant volgut
aquest moment per mi era!
Mar. Prompte en guàrdia!
Gui. Fes-te enrera.
(*Creuen les espases amb frenètic entusias-*

me i, en el mateix moment s'ou lluny el toc de la cavalleria, que fa goig al Marquès i glaça el cor de Guillem.)

ELS DOS Oh!

(S'obre estrepitosament la porta i apareix Llatze, amb el trabuc i descompost, com venint del combat.)

ESCENA XVI

GUILLEM, MARQUES, LLATZE.

GUI. Què passa? *(Al veure'l.)*

LLA. Ens han venut!

GUI. Oh! Sort meva desditxada!

LLA. Amb un propi del Marquès
han vingut i ens han sorprès.

GUI. Oh! Traidô una altra vegada!

MAR. Jo!

GUI. Altre cop amb ells venint!

MAR. Jo salvar-me sols volia!

GUI. I ara?...

LLA. La cavalleria
tromfant de Felip quint.

GUI. Oh! L'espasa.
(Al Marquès, en un accés de furor.)

MAR. Jo!

GUI. L'espasa!
(Que encara dubta, diu a Llatze:)
Feu-li donar vós.

(Llatze encara el trabuc al Marquès, que, obligat, llança l'espasa, que recoll Guillem.)

MAR. Ja està!

GUI. Jo et volia ara matâ
noblement dins d'esta casa.
Però m'entra desconfiança
al pensâ amb ma negra estrella,
i temo que així, amb ella,
pots escapâ a ma venjança.
Pots escapar... i després
d'haver-me mort... pots encara
matâ a tots els meus, que ja ara
pot salvâ el secret només.
Oh! sí... Ho faig sens cap recel!
L'assassí dels del baluard
deu morir com un covard,
i jo... só lo braç del cel!
(Treu el punyal.

LLA. Ell!

MAR. Guillem!

LLA. Per mor de Déu!
Ja et venjaràs, fugim ara.

GUI. No, que escaparia encara
a l'acer del punyal meu.
De genolls! *(El Marquès dubta.*
(A Llatze.) Fes-li posar!
(Llaze encara el trabuc al Marquès, que cau apoiant un genoll en terra.)

MAR. Oh! Cle...mèn...cia!

GUI. Oh! Clemència
Mot és que ja ta consciència
ni te el deixa articular.

LLA. (Jo amb l'Anton me convindré!)

GUI. Llatze!

LLA. Què?

GUI. Surt.

LLA. Si podia!
Ah! *(Veient l'hàbit de frare en una taula.)*

MAR. Oh! I la cavalleria
que ja va a entrar al carrê.

(Llatze se'n va per una porta lateral prenent el vestit de frare. Guillem tanca les portes, baixa al prosceni, pren el punyal i diu al Marquès:)

GUI. Assassí vil i covard!... *(Pausa.*
Un instant per resâ et deixo!
Tu, ni això que et concedeixo
vas concedî als del baluard.

(El Marquès acaba de caure agenollat com per la força de les últimes paraules de Guillem, que, mai deu deixar el punyal, i amb els braços plegats, s'as seu i espera impassible, quan, to d'una, s'ou el bressol i la veu de Blanca que canta «La filla del marxant» per fer dormir a la noia, sens para mai; es va acostant per graus el to planyider de les cornetes. Es tan immensa la sorpresa que experiment Guillem, que, després de caure-li e punyal es va abstraient, fins a oblidar se del Marquès, mentre arrastrat pe una força secreta, va somrient cap all on sent la veu de Blanca i retallant el versos que segueixen.)

GUI. Ella !... Ella aquí... i bressant !
MAR. Ah !
Que al veure que Guillem s'aparta, s'ha anat alçant per graus i, silenciosament, comprenent que pot aprofitar lo que ell veu incomprensible, per a salvar-se, pren amb precaució la clau de sobre de la taula, va a la porta del fons, l'obre, se'n va i tanca per la part de fora.)
GUI. No !... Sí !... Mes no era morta !

ESCENA ULTIMA

GUILLEM, ANTON, ANDREU, MARQUES, CAPITÀ, SOLDATS i LLATZE, tots per l'ordre que vagin indicant les sortides i entrades.

Surt Anton, veu que el Marquès va a tancar la porta per fora, hi corre, i no hi es a temps, perquè la tanca quan ell hi arriba.)
ANT. Oh ! Ja ens ha tancat la porta !
Guillem, convençut de què és Blanca la que canta, crida en arribar a mitja escala, amb immensa alegria, diu :)
GUI. Blanca !
Al sentir, Anton, el crit de Guillem, s'horroritza del perill que passa i li crida :)
ANT. Salva't a l'instant !
GUI. Blanca !
Sens escoltar-lo i pujant, fins que apareix Blanca, al cap de l'escala, i al veure'l queda com petrificada.)
ELS DOS Ah !
Ella a dalt de l'escala i ell a mitja, es miren no podent respirar per la fatiga de l'emoció.)
BLA. Aquí !
ANT. Amb mi !
Volent arrastrar cap a n'ell a Guillem, que, com Blanca, lluita, fins que, Anton, veient que no pot endur-se'l, al sentir al Marquès, a fora, li diu el seu vers, com buscant un recurs suprem.)
MAR. Per qui ! *(Fora.)*
ANT. I venjar-se vol
qui deixa escapâ en Querolt !
Aquesta paraula recorda a Guillem que acaba de perdre sa venjança, i, llençant un crit d'horror, baixa corrents l'escala, oblidant-se de Blanca.)
GUI. Oh ! Per on ?
ANT. Va cap allí !
I, Guillem, que pren el punyal, se'n va de pressa per la porta que li indiquen, quan entra Andreu.)
(A Andreu.)
Tu, a n'aquí, per lla els pots guiar, mentre jo el salvo, de pressa.
BLA. Aquí en Guillem !
(Anton es posa a la faixa una de les pistoles de Guillem, i després s'adona de què Blanca encara està estàtica al cap de l'escala, i li diu :)
ANT. Canta i bressa !
(Es posa l'altra pistola i pren el trabuc, i quan veu, a l'anar-se'n, que Blanca segueix astorada en son mateix lloc, li diu ab un crit de l'ànima :)
Bressa si és que el vols salvar !
(La idea de la salvació de Guillem fa tornar en si a Blanca, que se n'entra de pressa a la cambra de dalt l'escala, tancant la porta darrera d'ella, al mateix temps que, Anton, desapareix per la mateixa porta que ho ha fet Guillem. Andreu, que es queda en l'escena, tanca la porta al darrera d'Anton, quan s'obre amb estrèpit la del fons, i apareix el Marquès amb l'espasa nua, i seguit d'un capità i quatre soldats de Felip quint. Es torna a sentir el bressol i Blanca que canta, i es van sentint més aprop les cornetes de la cavalleria, que no han parat mai.)
MAR. Oh ! S'ha amagat !
(Amb ràbia, després de mirar i no veure'l en lloc.)
AND. Crec que allí.
(Ensenyant-li la porta oposada a la que ha servit per fugir Guillem.)
MAR. Donques vingan amb mi dos.
(I dos soldats van al costat del Marquès.)
(Al Capità.)
Amb els altres, preneu vós al seu segon que és aquí.
(Senyala la cambra de Llatze i se'n va ell amb els dos soldats per on li ha indicat Andreu.)
CAP. Anem ! *(Als seus soldats.)*
(I se'n van resoluts cap a la porta de Llatze, quan apareix aquest vestit de frare, i el Capità, al veure'l, s'atura respectuosament i li besa la mà.)
CAP. Pare !
AND. *(A part comprenent-ho tot.)*
Jo, jo, jo ! *(Contenint-se.)*
LLA. *In nomine patri et fili...*
(I fingint la veu, com en el primer acte, el beneeix, confonent les paraules que falten per la benedicció ; després els soldats, a una senya del Capità, se n'entren a la cambra d'on surt Llatze.)
AND. A n'ell, per més que un vigili !...
(Llatze se'n va beneint a sentinelles i gent que troba pel carrer, en el mo-

ment en que el Marquès surt astorat amb sos soldats, i pregunta a Andreu, que fingeix indiferència.)

MAR. No els heu vist?

AND. No.

(Indiferent i preguntant, amb el cap, el mateix al Marquès, que, astorat també el contesta.)

MAR. No!

(Apareix a la seva porta el Capità, també astorat; el Marquès li fa la mateixa pregunta amb el cap, i respon ell dient:)

CAPI. No!

(El Capità també fa la mateixa pregunta al Marquès que, desesperat, li diu:)

MAR. No!

(El Capità i el Marquès miren esferëits a tots cantons no comprenent lo que passa; Blanca segueix cantant i bressant; les cornetes de cavalleria, que no han parat d'ençà que han començat a sentir-se, ara es senten clarament que passen per davant de la casa, fent contrast amb el cant dolç i senzill de Blanca, mentre cau pausadament el teló.)

ACTE QUART

La mateixa decoració.

ESCENA PRIMERA

LLATZE, ANDREU, que entren amb precaució, pel corral, embossats.

AND. Quin valor! I si us coneixen?

LLA. Ho pagava amb el meu coll.

AND. Mes, allò de veure a n'ella,
com dieu que ell us deia a vós?...
Què vol dir?

LLA. Rê... Una promesa
que li va deixâ un record,
i es creu sempre que la troba,
tenint fins deliri i tot.

(S'ouen cascavells.)

AND. Sento animals en el pati.

LLA. Donques ja t'ho he dit tot.

AND. Mentre siga fer la guerra
a n'el d'Anjou!...

LLA. Ja ho sé, noi!
Jo dins del corral m'amago,
tu no et moguis, per si fos
que haguessis d'acompanyar-me,
i sobretot atenció.

(Se'n va pel corral.)

ESCENA II

ANDREU, GUILLEM.

GUI. *(Embossat i amb precaució.)*
Déu hi siga!

AND. Oh!

GUI. Psit!... Silenci!
Si ningú em coneix, ets mort.

AND. Doncs embosseu's amb la manta.

GUI. No!

AND. Oh, no! I si ho pago jo?

GUI. Diga'm de des d'ahí al vespre
què ha passat al Mas, de nou.

AND. Que així que vós vau ser fora
i salvat amb tots pel mont,
va entrar la cavalleria,
amb aquest general nou
que, trobant-se a Barcelona,
va saber la rebel-lió,
i a Viladrau arribava
amb dos o tres batallons
i un reforç d'artilleria,
justament quan l'esquadró,
ja fet a trossos pels nostres,
anava a retirâ i tot.

GUI. Es dir que els nostres van vèncer?

AND. Diu que s'hi feien com llops.
Els pagesos, amb els càvecs,
els pastors, amb els mandrons...
Vaja... un, que diu que hi era,
diu que qui no ha vist allò...
no ho ha vist.

GUI. Mes quan va entrar-hi
el general, amb reforç?...

ND. Ah! Llavors ells varen vèncer.
I com que, estant en això,
és quan varen rebre l'ordre
de què era aquí en Rocafort,
el general en persona
va veni aquí, amb l'esquadró.

UI. Vols dir doncs que és aquí al poble?

ND. I posa al Mas del Oriols.

UI. I tots els d'aquí la casa?

ND. Quasibé són fora tots,
menos la Blanca.

UI. (Ah! Ella!)

ND. Segons m'ha contat, l'Anton,
ara ha anat a presentar-se,
també a n'el Mas, fa molt poc
perque el general vol veure
com vos ha tingut a vós,
i el Marquès, quan va saber-se
que va perdre el pas del pont,
ha fugit corrents al poble,
perque aquest general vol
fusellar-lo allà on el trobi
perquè ha perdut l'esquadró.

UI. (Aquestos cops, quan no es guanyen,
sempre es paguen am el coll.)
Saps res més?
(*S'ou el bressol pausadament.*)

ND. No.

UI. I la pubilla?

ND. Allà... Sentiu el bressol?

UI. (Oh! sí, no hi ha dupte... Es ella...
Bategant m'ho diu lo cor.

ND. Pobre minyó!... Em sembla que ara.

UI. Deixa'm està aquí tot sol.

ND. (Anem-ho a dir a n'En Llatze.)

UI. Si ningú sap res ets mort.

ND. Bé, home, bé... (Aquestos maten,
fins per agraiment i tot!)
(*Se'n va per la porta del corral.*)

ESCENA III

GUILLEM, MARQUÈS, ROBLEDO, JOAN

Guillem queda pensatiu i assegut al costat d'una taula, quan s'obre amb precaució una porta lateral i apareixen per ella, Joan, Robledo i el Marquès, que els indica que se'n vagin per la porta del fons i que espiin, que En Rocafort és allí. Ells s'en van amb precaució i el Marquès torna a tancar la seva porta, quan ells desapareixen. Llavors s'ou novament el bressol i la cançó, més tan saaument, que ni s'entén la lletra. Guillem, d'esquena, no ha vist res.)

GUILLEM

Oh! sí... sí... es ella... Jo la veig encara
en l'antic finestral, voltada d'eura,
eixa és la veu que penetrant i clara
en l'amor més immens em va fer creure.
(*El cant para. Dóna un pas cap a la escala i es detura.*)
Dubto i no goso... Temo que só presa
d'un somni delitós com l'esperança,
i temo que s'allunyi, amb la sorpresa
de veure'm prop, l'amor com la venjança.
(*I se'n va, quan se detura al tornar a sentir el cant i el bressol.*)
Oh! Aquesta veu! Ja no hi ha dubte...
[Es ella.
Germans del baluard! Tota ma glòria
és sols el seu amor! Perdó! Ma estrella
vol que, perjur, sols estiman-la mòria!
Mes, si és ja mare... Si el seu cor sensible
d'un altre amor ha estat... Oh! Desdit-
[xada!
Si el nin que bressa! No... Es tan impos-
[sible
com que hagués tingut jo un altra estima-
[da!
(*Puja un esglahó, i tot d'una, paren el cant i el bressol.*)
Ires del cel! M'hi acosto... i ja s'atura
el cant que m'hi guiava no fa gaire!
Es que esta flor deu ésser ma ventura
i a l'acostar-m'hi, ja l'esfulla l'aire!

ESCENA IV

GUILLEM, LLATZE.

LLA. Ai! gràcias a Déu que et trobo.

GUI. Vos aquí, didot?
LLA. (*Emportant-se'l.*) Anem!
GUI. No pas sense que parlem.
LLA. Mal me negui si jo ho provo!
GUI. Vàreu veure al traidor ja...
LLA. No en parlem!
GUI. Sort desditxada!
LLA. Noi! Amb tu tot és entrada
de caball sicilià!
Quan jo el vegi! Quan jo el tingui!
Quan jo el trobi i quan el tens,
no li fa res, t'hi entretens,
i esperes que algú et contingui.
GUI. Vritat fatal i assombrosa!
Vaig trobâ aquí el criminal!
Suspenia el meu punyal
ja damunt sa vida odiosa!...
I un misteri inexplicable
el meu punyal va apartar!
LLA. Com que tu vas ronsejar...
GUI. I va fugî el miserable!
LLA. I qui èt va deturâ?
GUI. Això
volia parlar-vos... Ella!
(*Portant-lo amb un cantó i dient-li amb misteri.*)
LLA. Ella!
(*No comprenent bé qui puga ser.*)
GUI. Sí. (*Ansietat en els dos.*)
LLA. (*Atinant-hi.*) (Oh! Maleïda estrella!)
Potser la de la cançó?
GUI. Sí.
LLA. No es pot dar mes atzar.
sent, com és, de l'Anton filla!
GUI. Vols dir?...
LLA. Que ella és la pubilla,
i ell, el Marquès Villalar.
GUI. Ell ja ho sé; mes ella?...
LLA. Sí.
Ella, que a l'anâ a la guerra
devia sê a la teva terra,
i ara torna ja a sê aquí.
GUI. I em vau dir que havia mort!
LLA. Per a aqui com tu té honra,
morí, o caure en la deshonra,
què té més?
GUI. (*Horror.*) Oh! Infame sort!
LLA. Tants com vam trobâ aquell dia,
et van dir.—Si a mi em vols creure
véste'n, no la vulgas veure,
i pensa que el cel ho envia.—
Vaig parlar am el pagès
i em va dir que per ser noble
se n'havia anat del poble
amb un militar Marquès.
I jo, que conec ton cor,
pensant que ho prefiriries
per lo molt que la volies,
te vaig dir:—Guillem, ha mor.
GUI. Véste'n doncs, em vull quedar,
vull saber-ho de sos llavis.
LLA. A què augmentar tos agravis,
si ho va dir ja aquell breçar?
GUI. Oh! Es vritat!
LLA. Aquesta noia,
que ella estima amb tot el cor,
no et diu clar que de l'honor
s'ha venut la rica joia?
GUI. Oh! Calleu!
LLA. Deixa-la estar,
i tornem cap a la serra
a fe a n'els d'Aujou la guerra.
GUI. Sí; si abans li puc parlar.
LLA. No pot ser ni un sol moment!
GUI. Doncs no em moc si aquí no hi parlo.
LLA. (Com ho faig ja per salvar-lo!)
I si hi mors?
GUI. Moro content!
LLA. Vens o no!
GUI. Aneu-vos-en vós!
LLA. Doncs o véns o jo aquí et deixo.
GUI. Aneu! (*Fredament.*)
LLA. Oh! (*Horroritzat de tal fredor.*)
GUI. I us adverteixo
que ja no hi ha rê entre els dos.
LLA. Molt ben respost! Vet-aquí!
Estimeu-lo com a pare,
i fins pot ser més encara
que als que propis vaig tenî.
En sent gran, deixa la dona,
i els teus bens i els teus terrossos,
i, menjant sols quatre mossos,

vés de Valls a Tarragona,
i del Monseny a Hostalric,
i del l'infern, al dimoni;
i fes de frare jeroni,
i vesteix-te d'enemic,
i d'estudiant i de llèc,
i vés amb ell a la guerra,
i estigues lluny de la terra,
i dóna, per un gemec
estalviar-li, fins la vida!
perquè ell, en sent gran com és,
no es recordi ja mai més
del didot ni de la dida!

GUI. Llatze! (*Convovent-se.*)

LLA. I fas bé... per l'or
et vam criar, i pel salari...
si has pagat, no és necessari
que ara ens paguis amb el cor.

GUI. I vós penseu que pot ser?...

LLA. Maleït sia el que a mi em sobra!
(*De cor.*)
Maleït sia lo ser pobre,
que 'm va fê admetre el diner!
Per ell no et puc dir ingrat!

GUI. Per l'amor de Déu, didot!

LLA. Per ell dir-se amor no pot
perquè es un amor pagat.
Mes jo et juro a fe de Déu,
que són tan purs aquests llaços!!
(*Guillem que ja no es pot contenir mes, esclata, obrint-los-hi i plorant.*)

GUI. Didot del cor!

LLA. Oh! (*Boig d'alegria.*)

GUI. Als meus braços!

LLA. Noi!

GUI. Didot!

LLA. Ah! Així, fill meu!

GUI. Perque no ho pugueu somniâ,
acabem-ho ara així tot:
cregueu al noi, i el didot
mai més al noi deixarà.

LLA. No m'ho haurà de dir ningú...
Vés allà... queda't aquí...
i dó'm sols, si vols morî,
el consol de morî amb tu.

GUI. Aneu doncs creient, didot,
que tranquil voleu deixar-me.

LLA. (Si per llá puc escaparme,
ara ho acabaré tot.) (*Se'n va.*)

ESCENA V

GUILLEM, ANTON, aviat BLANCA

GUI. Sento passos... Entro aquí
fins que pugui parlâ amb ella.
(*Entra Anton pensatiu pel fons y assentant-se diu:*)

ANT. Sí, sí; lo cor m'ho aconsella,
aquest és l'únic camí.
(*Blanca tanca amb precaució la porta de dalt de l'escala i baixa al prosceni.*)

BLA. Oh! No us han pres! Gràcia a Deu!

ANT. No m'han pres, per desventura!
No m'han mort, perquè així dura
més l'afany del dolor meu.

BLA. Vos, pare, us desespereu
i jo espero que algun dia
us puc tornar l'alegria.

ANT. Maleït sia l'orgull teu!
Sempre ho havia temut!
Sempre aquell urc de princesa,
que per tot te dava empresa,
em tenia amb inquietud!
I, deshonrada al trobar-te,
augmenta més mon dolor,
lo mirar que em falta cor
i volent, no puc matar-te!

BLA. Potsê encara esdevenir
pot la calma més ditxosa.

ANT. Em pots dir que et féu sa esposa?

BLA. No.

ANT. Doncs què és lo que em pots dir
si, fora de confessar
que tu, infame i miserable,
vas sê amb el Marquès culpable,
sé jo que em tens d'enganyar?

BLA. Pare, per l'amor de Deu!

ANT. No vulgas ara afegir
a tants crims, el de mentir,
per evitâ el dolor meu,
que si bé no et puc matar,
perquè a l'últim et só pare,
crec, que, si t'escolto, encara

em pots arribâ a temptar.
BLA. Si és aquest vostre turment
jo ma vida us abandono.
ANT. Escolta l'ordre que et dono
i que deus complí al moment.
BLA. Digueu.
ANT. Avui a trenc d'alba,
deixarem tots dos el mas;
tu, a ta filla portaràs,
i, si la frontera ens salva,
anirem recorrent món
fins que a n'el Marqués trobem;
i llavors l'obligarem
a que l'honra que confon
deixi pura com abans,
i, després que espòs teu siga...
BLA. Després?...
ANT. No vulgas que ho diga.
(Déu el guardi de mes mans!)
BLA. (Que portâ ens puga e n'això
el nostre orgull miserable!)
ANT. Tal com dic, i irrevocable,
és ma resolució. (*Se'n va.*)

ESCENA VI

BLANCA, després GUILLEM.

BLANCA
Les torres de l'orgull! L'orgull les alça
i arribâ al cel les veu la fantasia;
mes, Déu, sos fonaments, irat, descalça,
i, com la de Babel, cauen un dia.
Em transporto, m'aterro, en un deliri
vaig caure a la fi, i arribo a creure
que veig a n'ell, que em causa tal martiri,
i ahir mateix, allí, allí el vaig veure!
Il-lusió meva! El meu pare jura
que és aquest Rocafort, que vencê espera.
Jamai deixen els morts sa sepultura!
Oh! no, no era En Guillem.
GUILLEM
(*Apareix i amb calma.*) Sí, Blanca, ho era.
BLANCA
Guillem!
GUI. En Guillem, sí. Ell, a qui salva
la seva sort fatal, de mort impia,
per veure pondre el sol just a trenc d'alba
quan en el cel de sa il-lusió naixia.
En Guillem, sí, ell que salvà sa vida
per veure a sa pàtria endogalada,
a la sang de Wifredo ja envilida;
a l'honra dels seus avis escopida,
i a la que ell més amava, deshonrada!
BLA. Oh!
GUI. Deshonrada!... Sí. Encara no er
prou pena pel meu cor, la pena aguda
de veure't sonrisent i placentera
en braços d'altre amor, d'amor perduda
Sinó que tu, del prat flor, bella i pura,
a l'alè corruptor de la riquesa,
perduts tots els colors de ta hermosura,
perduts tots els perfums de ta puresa,
perdut tot el fullatge de ton calze,
i perduda per mi, fins l'esperança
de poder-te plorar dessota el salze,
que murmurà ton nom a l'aura mansa,
ne veig tes fullas, que lo vent s'emporta
ne veig ta branca, dins del llot caiguda
ne veig infame, la que un nom ne porta
i en lloc de compadeixe'm la flor morta,
repugna amb sos perfums... com brot de
[ruda
BLANCA
Guillem, per compassió! Sé que perjura
a l'amor que et jurí dâvall de l'eura,
l'estel vaig apagar de ta ventura,
i el cor vaig desgarrar que en mi v
[creure
mes ja l'estel de ma esperança hermosa,
caure del cel i rodolâ en abisme,
frenènica vegí, i ja anguniosa
passo el martiri de mon fer cinisme.
Marquesa volguí sê, i pagesa resto,
per fer-me desditxada, sóc ingrata,
amor tinc de jurar a qui detesto,
i ton amor, amb son record, em mata.
No vulgas doncs, Guillem, el meu marti
amb tes malediccions augmentâ encara,
que ja ha castigat prou el meu deliri,
ton pur amor i el dolç amor de mare.
GUILLEM
Oh! Per què teva no va ser la caixa

que endolades portaven les donzelles,
cap al torrent que al cementiri baixa?
Hi havia una corona de poncelles,
el vent hi va posâ una branca d'eura,
tot deia la puresa de la rosa,
i, morta, però pura jo et vaig veure,
que és mês que, sens honor, viva i her-
[mosa.

BLA. Guillem!
GUI. Oh!
BLA Per pietat!
GUI Maleïda l'hora!...
BLA. Perdó! (*Plorant amargament.*)
GUI. En què jo et vegí davall l'eura.
Maleïda de Déu!...
BLA. Jo t'am'!
GUI. I plora!...
BLA. Perquè em perdonis sols!

ESCENA VII

BLANCA, GUILLEM, MARQUES

MAR. (*Creuat de braços.*)
I ho podeu creure.
ELS DOS Ah!
BLA. Vós aquí!
GUI. Vós!
MAR. Sí... jo.
Jo que, per lo que vaig veure,
ja ahir descobrir vaig creure,
Guillem, la vostra passió.
I, fins condemnat a mort,
m'he quedat, fingint fugida,
per arrencar-vos la vida
ans que logreu vostre amor.
GUI. Oh! Vos duu la ira del cel
per dar-me doble venjança!
MAR. Si amb ella heu mort ma esperança,
com pot dar-m la mort recel!
GUI. Es dir que en un mateix dia
mato al rival i al traïdor!
MAR. Guillem!
GUI. Oh! Et vull ferî el cor!
Com tot orgullós, ets neci,
y sé que, per tu, el despreci,
és més càstig que la mort.
Perçò, abans d'anâ a matar-te,
per abatre l'orgull teu,
davant de qui et sap més greu
vull ferir-te... difamar-te.
MAR. Guillem, per l'amor de Déu!
GUI. L'home a qui has dat tu l'honor
no és un noble... és un traïdor,
que ha venut al poble seu.
MAR. Oh!
GUI. Es fill sols d'un miserable,
pobre parcer, que algun dia
portava una pagesia
del lloc aont nasqué el culpable.
MAR. Oh! Basta! Basta!
GUI. Ara anem.
BLA. Per l'amor de Déu, Enric!
MAR. Sortiu!
GUI. Calmeu el fatic!
BLA. Per l'amor de Déu, Guillem!
(*Ha anat de l'un a l'altre i rebutjada pels dos, cau esglaiada en una cadira.*)
MAR. La porta ens deixa el pas franc.
(*El Marquès va a la finestra i tira les dues espases que ha tret al sortir.*)
MAR. I per cada u una espasa
ens darà el fons del barranc.
GUI. No volgueu més esperar!
MAR. A morir convida l'hora.
GUI. I jo tancaré per fora
perquè no ens vinga a aturar.
(*Treu la clau del pany, i se'n va amb el Marquès, i després tanca per fora, lo qual fa tornar en si a Blanca, que amb la força del dolor havia quedat abatuda.*)

ESCENA VIII

BLANCA, aviat ANTON i ANDREU

BLA. Oh! M'han tancat! M'han tancat!
(*Després d'haver anat a la porta i forcejar inútilment.*)
Verge pura! Mare mia!
I si ara el Marquès moria!
I si En Guillem! Desditxat!
Per a lo meu pobre cor
tot és prou amarga pena!
L'un, el pare de l'Elena;

l'altre, el meu primer amor.

ANT. Blanca! (*Aparcixent.*)

BLA. Pare, per pietat!

ANT. Tu!

BLA. Salveu-los!

ANT. Jo!

BLA. Salveu-los!
Van a matar's... detureu-los!

ANT. A matar's!

BLA. Sí... s'han trobat!

ANT. El Marquès i En Rocafort!

BLA. El Marqués fingint sortí
s'havia quedat aquí;
s'han trobat...

ANT. Oh! Alenta, cor!

BLA. I han sortit, no fa un moment,
ara per desafiar-se.

ANT. Es dir que són a matarse!

BLA. Apiadeu's del meu turment!
Vós teniu una altra clau!
Obriu la porta... busqueu-los.

ANT. Oh! L'han tancada!
(*Goig immens.*)

BLA. Salveu-los!

(*En aquest moment apareix Andreu al cap de l'escala i diu.*)

AND. Blanca!

LOS DOS Oh!

AND. Puja si et plau!

ANT. Els has vist!

AND. Fa temps que plora!
i no la puc fer dormí. (*Se'n va.*)

ANT. (Si el Marquès ha de morí
feu, Senyor, que arribi l'hora!)

BLA. Pare, per l'amor de Déu!
Les espases crec que sent!

ANT. I si és això el meu content
com vols que escolti el prec teu.
Detenir-ho quant jo ho vull!...
No saps tu el que és venjar l'honra!

BLA. No, perquè això és la deshonra
que feu vós amb vostre orgull!...

ANT. Així, amb dolor per dolor,
per cada u lo que més ama.
Torna'm tu la meva fama,
i et torno jo el teu amor.

BLA. Salveu-lo, doncs, al moment
i us la torno de seguida! (*Arranc.*

ANT. No!

BLA. (Per salvar una vida
bé es pot trencâ un jurament.)

ANT. No eixiré jamai d'aquí
si tu abans no em dons la prova
de què pura ma honra es trova!

BLA. I si vos la dono?

ANT. Sí.

BLA. Mes si, mentre aquí se us diu,
ells... en el bosc... prop de casa...

ANT. Cuita, ans no encreuin l'espasa!

BLA. Déu ens ajudi i oiu!

(*Agafa al seu pare per la mà, i baixant lo fins al prosceni, li diu:*)

Quan vàreu anâ a la guerra
deixant-me al fi a Cerdanyola,
la que avui us desconsola
era un àngel en la terra.
El marquès de Villalar,
en això, anà al nostre poble;
era ric, altiu i noble,
i en el Mas es va allotjar.
I tant orgullós com jo,
sens dubte, per simpatia,
va sentir des d'aquell dia
per mi amorosa passió.
Però jo, sempre orgullosa
i sabent que el no sê honrada
era viure prostergada,
li vaig dir, que sols l'esposa
l'amor del cor li daria,
i vam començà aquell dia
una lluita portentosa.
I els joiells de més valor,
i carboncles, i esmeraldes,
i tumbagues, i garlandes,
i collars de perles i or...
es venien a estrellar
contra ma supèrbia loca,
com s'estrellen en la roca
les onades de la mar.
A n'aquí ja ell va compendre
que en va sempre lluitaria,
i abatut de lluitâ, un dia,

per a transigí em va empendre.
—Blanca, em va dir, tu ets pagesa
i per mi és un deshonor
baixar fins al teu amor;
mes jo avui et faig marquesa
unint-me amb tu davant Déu,
si tu em jures amorosa,
no dir mai que tu ets ma esposa,
per no ferir l'orgull meu.
T. I tu li vas contestar? (*Gpig.*)
A. Deixeu contar fins al fi.
T. Mes tu li vas dir que sí?
A. Creient-ho tot alcançar.
Jo li vaig fê el jurament,
pensant que al fi, amb ma ternura,
lograria la ventura
de poder dí el casament.
Amb secret que págâ amb or
a una ermita vam anar,
ens vam unir en l'altar,
i pur ha estat nostre amor;
mes tal ha estat l'orgull seu,
que, ans que el jurament alçar-me,
consentia en deshonrar-me
i en fer el martiri meu.
T. Oh! Per què tot de seguida
no vas obrir-me el teu cor?
A. Oh! Perdó! Perdó! Senyor!
(*Al cel.*)
Ha estat per salvar sa vida.
T. Es dir, doncs, que tu ets honrada!
A. Sols d'això estic ja orgullosa.
T. Es dir, doncs, que tu ets sa esposa?
A. Amb la fe en l'altar jurada.
T. Es dir, doncs, que ja és l'Elena
ben llegítima dels dos?
A. I que per tenir-la amb vós
hem fingit el fet, amb pena.
T. Oh! si jo els pogués salvar!
(*Forcejant la porta per obrir-la.*)
A. Oh! Dueu la clau!
T. Es perduda!
A. Oh! El cel ens dongui ajuda!
obre de bat a bat la porta i apareix
l Marquès agitat.)
S DOS Ah!
BLA. L'heu mort!

ESCENA IX

BLANCA, ANTON, MARQUES.

MAR. (*Llençant l'espasa.*)
No em vol matar
BLA. Oh! Gràcies! Gràcies, Senyor!
ANT. Misericordia divina!
MAR. O com un boig desatina,
o és un gran cor el seu cor.
BLA. El cel d'ell tinga pietat!
ANT. Desditxat! Es la locura.

ESCENA X

Els mateixos, GUILEM.

GUI. No, Anton.
TOTS Ah!
GUI. Ma desventura
i el meu amor l'han salvat.
Hem baixat fins al barranc,
hem recollit els acers;
com pertoca a cavallers
hem dat la senya amb cor franc.
A la claror de la lluna
han brillejat les espases
i ja espurnejant com brases
sang volia cada una,
quan al desarma'l furient,
trobant la meva el seu cor,
he vist mon primer amor!
com abans, pur i somrient.
BLA. (Oh! Desditxat! Desditxat!)
ANT. (La locura! La locura!)
GUI. Eres tu, quan eres pura,
amb el teu rostre nevat,
amb el teu cabell, com d'or,
amb tus ulls que com l'estel
brillen sobre el blau del cel,
i amb el teu somrís d'amor.
MAR. (Oh! Perquè la vida vull!)
ANT. (Es pot ser que t'amaria?)
BLA. (Es l'amor que jo aquell dia
vaig sacrificâ a l'orgull.)
(*Amb dolor.*)

ANT. Oh! Infeliç!
BLA. Il-lusions belles
que deu, Guillem, desterrar!
GUI. Me voldràs potser negar
que, a la llum de les estrelles,
fa un instant t'he pogut veure
per la lluna platejada,
i en el finestral, voltada
com en el mural, per l'eura.
BLA. Sí, Guillem, il-lusions belles,
que com jo, deus desterrar.

ESCENA XI

Els mateixos, ANDREU, que apareix dalt de l'escala i després d'haver tancat la porta amb precaució, diu:

AND. Sabeu com l'he fet callar?
GUI. Oh!
AND. Ensenyant-li les estrelles.
TOTS Oh! (*Comprenent-ho.*)
AND. L'he treta al finestral,
i a n'allà, amb l'eura i la lluna,
traient fulles d'una a una,
i volent-la heure de dalt,
ha jugat com ella sol,
l'he bressada una estoneta,
i ara, com una santeta,
ja està dormint al bressol.
BLA. Era la nena! Déu meu!
ANT. S'ha confós amb la semblança.
MAR. (Ja per mi no hi ha esperança!)
(*Guillem, que fins ara ha estat mut de sorpresa, ara diu extasiat.*)
GUI. Oh! Com son rostre és el teu!
Veus com no m'havia errat
quan te deia en ma amargura?
Eres tu, quan eres pura,
amb el teu rostre nevat!

ESCENA XII

Els mateixos, UN CAPITÀ i soldats.

CAP. En Guillem de Rocafort?
TOTS Oh!
GUI. Jo só. (*Amb serenitat.*)
CAP. Doneu-vos pres.
BLA. Oh! No!
ANT. Salveu-lo, Marquès.
MAR. Com, si igual serà ma sort?
CAP. El marquès de Villalar?
MAR. Què vos deia?
CAP. Prest veniu.
BLA. (Quan desditxes el cor diu,
quasi mai se sol errar!) (*Pl*
GUI. No ploreu... Al fi la mort
era tota ma esperança!
MAR. Ja veieu com prou venjança
us haurà donat la sort!
CAP. Complirem, doncs, l'ordenat
com el general volia:
El Marquès a la masía,
En Guillem...

ESCENA ULTIMA

Els mateixos, LLATZE, que ve cor pel fons, presentant un plec.

LLA. En llibertat.
(*El Capità llegeix el p*
TOTS Oh!
LLA. Ça com lla sols la partida
ens servia per fê alarmes,
i havem entregat les armes
per salvar-te tots la vida.
CAP. Aleshores, Villalar,
vós tan sols deveu venir.
MAR. Blanca!
BLA. Oh!
MAR. Vaig a morir
sens que rê em puga salvar.
Fallarà el concell de guerra
que és per faltâ a l'ordenança;
mes jo moriré en venjança
d'haver venut a ma terra.
Fou per lo maleït orgull!
Prou m'ho deies, pobre Blanca
Ho conec i el pas se'm tanca
ara que esmenar-ho vull.
Aquesta és estat ma sort!
Es justa i no et donga pena.
Pensa'm sols a dur l'Elena,

per besâ, ans d'anâ a la mort.
Jo prop d'ella us sabré honrar,
dient que, noble com hermosa,
tu ets l'esposa, sols l'esposa
del marquès de Villalar.
e'n va, seguit dels soldats que el vol-
n.)
. (Oh ! Honrada ! Almenys honrada !
Jo us don les gràcies, Senyor !)
. (Ditxós qui comprèn l'amor
amb mira tan elevada !)
ugant-se els ulls amb el revés de la
à.)
. A tot preu l'haig de salvar.
e'n va corrents, quan el deté Anton.)
. No, Guillem, la Providència
n'ha decretat sa sentència
i, en va, podeu perillar.
. Quan jo no hi he dit ni un mot,
deixant òrfena a l'Elena,
si serà justa sa pena !
. El teu silenci ho diu tot.
I condol sols pel moment,
ja que ell mort, que altres culpa-
fugin, quan els miserables [bles
eren junts són instrument.
. Si parleu per lo soldat
i l'assistent que el servia,
jeuen morts prop la masia
aon s'havien apostat.
. Beneïu tot, com jo vull,
l'acert de la Providència,
que ha dictat una sentència
a cada u pel seu orgull.
Per l'orgull desenfrenat,
una mort terrible i dura ;
per l'orgull de l'hermosura,
el teu cor ja llatzerat ;
per l'orgull del meu honor,
lo pensar que jo em perdia...
. I per mi, que perquè un dia
vaig sê aquí l'hereu millor,
neci, m'he avergonyit
d'anâ a fer de mosso al poble,
i, per trobar-ho poc noble,
fins tenir mals he fingit.

ANT. Oh, sí !... Tothom orgullós.

AND. Ara ja podeu manar-me,
que, quan més puga humillar-me,
més content estic de vós.
(*Se'n va per l'escala.*)

LLA. (Doncs a fe que hauria dit
que era que vagar volia.)
(*Guillem, que ha estat abatut fins ara, diu* :)

GUI. Adéu, Blanca !

ANT. (Jo voldria
la noblesa del seu pit !)

BLA. Ja per mi no hi ha il-lusions !

GUI. Com per mi no ha esperança !
(*Li cau el ram.*)

BLA. Sense amor ni benaurança !

GUI. Sol per mi el pesar que em dons !

BLA. Qui ens ha vist i ens veu com ara !

GUI. Mai, com ans, sol caigut brilla !

BLA. Què em resta, ai ! (*S'ou el bressol.*)

ANT. Ta pobre filla !

GUI. Què em resta, ai !

LLA. (*Dant-li una carta.*)
Ta pobre mare !

BLA. Oh ! Es veritat !
(*Serenant-se de sobte.*)

GUI. (*Besant la carta amb transport.*)
Oh ! Llatze, sí.

BLA. Per ella és tot mon amor !

GUI. Mare meva del meu cor !

ANT. L'orgull noble acaba així !
Mes fins ell, que tant s'ensalça,
mata al bé, si altiu s'escull,
puix les torres de l'orgull
cauen sobre el que les alça.

FELIX COSTA, IMPRESOR; ASALTO, 46.—BARCELONA